

Diplomová práce

Odškodnění bolestného a odpovědnosti podle zákona č. 89/2012 Sb.

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Odškodnění bolestného a odpovědnosti podle zákona č. 89/2012 Sb.“ zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2017

.....

Adam Hradil

Poděkování:

Děkuji vedoucímu diplomové práce Dr. Milanu Hradcovi, který mě trpělivě vedl a usměrňoval mé myšlenky při tvorbě této práce. Dále bych chtěl poděkovat svojí rodině za práce na revizi práce. A především mé babičce MUDr. Soně Kovářové, díky které jsem se k tomuto tématu propracoval a s níž jsem na toto téma diskutoval ještě dlouho předtím, než jsem začal přemýšlet o tématu na diplomovou práci.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Legislativní zkratky:

Metodika NS nebo také „Metodika“ - Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku

„MKF“ - Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví

„MKN“ – Mezinárodní klasifikace nemocí

Občanský zákoník nebo také „OZ“ - zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů

„OSŘ“ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Starý občanský zákoník nebo také „Obč. zák.“ – zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška MZ nebo také „Vyhláška“ - vyhláška ministerstva zdravotnictví 440/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů

„Zákoník práce“ - zákon č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

„ZoHKČR“ – zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů

„ZoSP“ – zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zkratky:

„ČKP“ – Česká kancelář pojistitelů

„ČR“ – Česká republika

„ČSOB“ – Česko slovenská obchodní banka

Obsah

1. Úvod	1
2. Obecně o odpovědnosti za škodu	3
2.1. Soukromoprávní odpovědnost	4
2.2. Újma	5
2.2.1. Nemajetková újma a škoda	6
2.3. Občanský zákoník	7
2.3.1. Základní ustanovení	8
2.3.2. Povinnost nahradit škodu	10
2.4. Zákoník práce	15
3. Obecně o náhradě újmy	18
3.1. Omezení práva na náhradu újmy	20
3.1.2. Oznámení a převzetí nebezpečí oběti	21
3.1.3. Vzdání se práva na náhradu škody	22
3.1.4. Smluvní pokuta	23
3.1.5. Snížení práva na náhradu škody soudem	24
3.2. Uplatnění nároku na náhradu újmy	25
3.2.1. Náhrada škody v občanském řízení	26
3.2.2. Náhrada škody v trestním řízení	28
3.2.3. Rozhodčí řízení	30
3.2.4. Uzavření mediační dohody	31
3.2.5. Smírčí řízení a dohoda o narovnání	33
4. Bolestné podle OZ	35
4.1. Bolestné	36
4.2. Ztížení společenského uplatnění	37
4.3. Duševní útrapy	40
4.4. Újma na životě a zdraví	41
4.4.1. Majetková újma na zdraví	41

4.4.2. Nemajetková újma na zdraví	43
4.4.3. Majetková újma při usmrcení člověka.....	44
4.4.4. Nemajetková újma při usmrcení člověka	46
4.4.5. Pracovní úrazy a úrazy z povolání.....	47
5. Určení výše škody	48
5.1. Prameny k určení výše škody	48
5.1.1. Historický exkurz (Vyhláška MZ č. 440/2001 Sb.).....	48
5.1.2. Metodika Nejvyššího soudu	51
5.1.3. Mezinárodní klasifikace nemocí a funkčních schopností, disability a zdraví	54
5.2. Příklady a judikatura.....	57
5.2.1. Důležité praktické poznámky	57
5.2.2. Příklad.....	58
5.2.3. Výpočet bolestného dle Metodiky.....	61
5.2.4. Judikatura.....	63
6. Závěr	66
7. Resumé	69
7.1. Resumé CZ	69
7.2. Resumé Eng.....	69
8. Použitá literatura:.....	72
8.1. Knižní prameny:	72
8.2. Periodika	73
8.3. Judikatura.....	74
8.4. Legislativní zdroje	75
8.5. Internetové zdroje	76

1. Úvod

Bolestné je termín, se kterým se asi každý již někdy setkal. Většinou se jedná o případy, kdy této osobě či osobám jemu blízkým vznikla jak majetková, tak i nemajetková újma na zdraví. V této práci se budu snažit dosáhnout objasnění nejen tohoto pojmu, ale celkově se zaměřit na náhradu škody. Dále na případy, jakým způsobem se poškozený může u škůdce domáhat svých zákonem daných práv.

Náš právní systém zná několik způsobů vzniku újmy a řešení náhrady. Tato práce je zaměřena na soukromé právo, i proto se náhradě škody v trestněprávním řízení budu řídit pouze okrajově. V prvé řadě se zaměřím na rozbor jednotlivých skutkových podstat možností vzniku škody, dle Občanského zákoníku i dle zákoníku práce, který patří pod obor soukromého práva, i když obsahuje prvky práva veřejného.

Dalším cílem této práce bude seznámení se s novými instituty, které se objevily v zákonech v souvislosti s přijetím zákona 89/2012 Sb. Především pak s instituty, týkajícími se náhrady škody, které třeba již byly v justici užívány, ale nebyly uzákoněny. Dále je také nutné dát si za cíl vysvětlení a poznání nové terminologie, která přišla s účinností nového občanského zákoníku.

Dále bych chtěl popsat způsoby, jaké možnosti má poškozený při vymáhání náhrady škody. Tedy popis civilního řízení o náhradě škody. A jak již jsem zmínil výše, škodu je možné řešit i v trestněprávním řízení, toto tedy alespoň částečně zmíním v této práci. Budu se také věnovat alternativním způsobům řešení sporů o náhradu škody mezi škůdcem a poškozeným. Dále bych chtěl rozvést možnosti a způsoby limitace náhrady škody. A to jak ze strany škůdce, tak i ze strany poškozeného.

Jednu kapitolu této práce mám v úmyslu vyhradit pouze institutu bolestného. Definici bolestného v současné době sice nenalezneme v žádném zákonném předpisu. Dalo by se definovat jako náhrada újmy za způsobenou bolest. Řeší se zde nejen finanční ohodnocení samotné způsobené bolesti, ale také způsob náhrady výdajů za léčení, za pracovní neschopnost, případně za psychické i fyzické následky, které byly tímto zásahem do fyzické integrity člověka způsobeny. Proto se v této kapitole budu věnovat i duševním útrapám či ztížení společenského uplatnění.

Zásahem do fyzické integrity člověka je samozřejmě možné způsobit i velmi těžké ublížení na zdraví, či dokonce smrt. Budu tedy v této práci řešit i způsoby, jakými je škůdce povinen tuto újmu nahradit a to nejen osobě poškozené, ale rodinným příslušníkům a osobám blízkým poškozeného.

Dále bych rád představil prameny, dle kterých se náhrada újmy na zdraví určuje a praktické způsoby, jak se s těmito prameny pracuje. Z toho důvodu, že se nejedná o úplně typické právní předpisy. Tyto způsoby určování náhrady škody bych proto rád určil vymezením praktických příkladů a případné judikatury.

Tato práce by tedy měla být zaměřena obecně na majetkovou a nemajetkovou újmu a její řešení ve sféře soukromého práva. Blíže bych se v ní měl zaměřit na institut bolestného, tedy majetkové a nemajetkové újmy, při zásahu do tělesné integrity člověka ze strany škůdce. Objeví se zde i doplňky ze strany pojistného práva a pojištění osob, kde hlavním prvkem je sice zbavení se práva na náhradu škody, ale neznamená to, že se škůdce zbavuje trestněprávní odpovědnosti.

2. Obecně o odpovědnosti za škodu

Odpovědnost za škodu neboli právní odpovědnost je nejdůležitějším pojmem pro oblast náhrady újmy, tudíž i pro vyhotovení této práce. Institut právní odpovědnosti na rozdíl od odpovědnosti morální odlišuje její možnost vymahatelnosti prostřednictvím státního donucení.¹ Stejně jako u pojmu újma je rozdíl, zda se jedná o odpovědnost soukromoprávní či veřejnoprávní. V této práci se budu zabývat pouze odpovědností soukromoprávního charakteru, která se od té veřejnoprávní odlišuje především tím, že se rozlišují subjekty, vůči kterým směřuje následné splnění odpovědností povinnosti; zatímco i veřejnoprávní odpovědnosti je tímto subjektem stát, tak u soukromoprávní odpovědnosti se jedná o jednotlivě určenou osobu, jejíž právo bylo porušeno.²

Odišné jsou tyto kategorie odpovědnosti i v obsahu právní povinnosti případného škůdce. Jedním a tím samým jednáním je totiž možno vzniknout jak povinnosti podle práva veřejného, tak i práva soukromého. Rozdělení veřejnoprávní a soukromoprávní odpovědnosti vzniká na základě právní zásady obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku: „*Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.*“³ Na základě tohoto ustanovení však nelze dojít k výkladu, že právo veřejné a soukromé jsou dva nezávislé subjekty stojící naproti sobě. V mnoha případech, kdy je soukromé právo na právo veřejné navázáno, tak zde existuje nutnost výslovného zákonného zmocnění. Bez takového výslovného stanovení nelze se vznikem veřejnoprávního nároku spojovat vznik soukromého oprávnění a s porušením veřejného práva lze bez výslovného stanovení opaku spojit jen veřejnoprávní, nikoli soukromoprávní sankce.⁴

V odvětví soukromého práva je primárně odpovědnost upravena v občanském zákoníku. Tento je *lex generalis* pro další úpravu odpovědnosti se kterou se můžeme setkat například v zákoně 262/2006 Sb., zákoníku práce, kde se upravuje odpovědnost osob za škody vzniklé v pracovněprávním vztahu. Zákoník

¹ DVORÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kolektiv. *Občanské právo hmotné I – Obecná část*. 2. vyd., Praha : Wolters Kluwer, 2016, str. 369-370.

² HURDÍK, Jan, a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, str. 396.

³ §1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴ ELIÁŠ, Karel, a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 1045-1048.

práce stejně jako další zákony vystupují ve vztahu vůči občanskému zákoníku jako *lex specialis*. Platí zde tedy zásada *lex specialis derogat legi generali*.

2.1. Soukromoprávní odpovědnost

S novou úpravou občanského práva se změnil i samotný pojem odpovědnost. Dle předchozí úpravy občanského práva⁵ byl pojem škoda spojován zejména se škodou majetkovou. Z toho vycházela teorie, kde občanskoprávní odpovědnost vystupovala jako sekundární nepříznivý následek za způsobenou újmu. Chápala se tedy jako sankce za porušení původní primární povinnosti s tím, že tato původní povinnost může vyplývat jak ze smlouvy, tak přímo ze zákona. Toto pojetí odpovědnosti je však shodné s pojetím odpovědnosti i v právu veřejném, tedy například v právu trestním, správním, ale i pracovním.⁶

Naproti tomu nová úprava občanského práva⁷ chápání občanskoprávní odpovědnosti zásadně mění. Občanskoprávní odpovědnost, dle OZ vzniká již spolu se vznikem primární občanskoprávní povinnosti a provází ji latentně až do jejího porušení spojeného s újmou v majetkové či nemajetkové sféře postiženého, kdy se aktivuje a působí právní následky.⁸ Změna oproti předchozímu chápání občanskoprávní odpovědnosti nastává ve splynutí odpovědnosti se samotnou povinností plnit a nejedná se tedy o jakousi sankci, která přichází až v případě nesplnění původní povinnosti.

Toto lze poznat i v odlišné formulaci nové právní úpravy: „Člověk odpovídá za své jednání v plném rozsahu, a odpovídá tedy především za to, že se chová řádně, po právu a že splní své povinnosti. Vzhledem k tomu se v návrhu slovo „odpovědnost“ používá jen velmi zřídka, protože zákonný text vystačí ve většině případů s termínem povinnost. Odstraňuje se tak nedůslednost dosavadních formulací platného občanského zákoníku, který termín „odpovědnost“ používá v různých významech a často i zbytečně.“⁹

⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

⁶ DVORÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kolektiv. *Občanské právo hmotné I – Obecná část*. 2. vyd., Praha : Wolters Kluwer, 2016, str. 351-354.

⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸ DVORÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kolektiv. *Občanské právo hmotné I – Obecná část*. 2. vyd., Praha : Wolters Kluwer, 2016, str. 355.

⁹ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 79.

Proti výše zmíněné teorii soukromoprávní odpovědnosti se ozvalo mnoho kritiků. A to z toho důvodu, že dle OZ má občanskoprávní odpovědnost základní funkci u újmy majetkové i nemajetkové reparační, satisfakční, represivní a preventivní, tak kritika se spíše přiklání k názoru, že se jedná spíše o funkci preventivní.¹⁰ Kritici dále přicházejí s názorem, že se u nového pojetí občanskoprávní odpovědnosti jedná o nabourání určité právní jistoty.

„Právní jistota jako jedna z hlavních zásad zakotvených ústavním pořádkem a promítajícím se i do občanského práva nespočívá jen v tom, že jednotlivec může vykonávat v mezích zákona svá subjektivní občanská práva, přičemž mu stát poskytuje při tomto jejich výkonu právní ochranu, nýbrž i v tom, že neporuší-li jednotlivec nějakou právní povinnost, nebude ani postížen žádnou občanskoprávní odpovědností.“¹¹

Nejvýznamnějším kritériem, dle kterého se dá občanskoprávní odpovědnost na základě nové úpravy rozlišit je dle typu porušené povinnosti, tedy na smluvní a mimosmluvní občanskoprávní odpovědnost. Až doposud bylo v obou případech k porušení povinnosti a vzniku újmy vyžadováno zavinění, což vychází z jednotného pojetí těchto druhů odpovědnosti a z právní praxe užívané v Čechách až do přijetí OZ.¹² Dle nového náhledu na občanskoprávní odpovědnost, kterou přinesl OZ, již není vyžadováno zavinění k povinnosti nahradit škodu, samotný rozsah náhrady škody je tedy podmíněn její předvídatelností.¹³ Vychází se z toho, že smlouva vytváří mezi stranami pevnější, bližší pouto založené na vzájemné důvěře, že strany budou své povinnosti řádně a včas plnit; proto je povinnost k náhradě smluvní újmy ve vztahu ke škůdci přísnější.¹⁴

2.2. Újma

Újma nahrazuje pojem škoda, se kterým jsme se mohli setkat v české právní úpravě před přijetím OZ. Újma dle občanského zákoníku postihuje jak

¹⁰ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kolektiv. *Občanské právo hmotné I – Obecná část*. 2. vyd., Praha : Wolters Kluwer, 2016, str. 355.

¹¹ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kolektiv. *Občanské právo hmotné I – Obecná část*. 2. vyd., Praha : Wolters Kluwer, 2016, str. 355.

¹² DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kolektiv. *Občanské právo hmotné I – Obecná část*. 2. vyd., Praha : Wolters Kluwer, 2016, str. 366-367.

¹³ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, s. 1045-1048.

¹⁴ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 280.

újmou majetkovou, neboli škodu podle předchozí úpravy, tak i újmou nemajetkovou. Ovšem platí, že: „*nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmou výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon.*“¹⁵ S pojmem škoda se v OZ také setkáme, ale jedná se pouze o újmu na jmění.

Občanský zákoník se ve svých ustanoveních vrací ke starému konceptu známému již z Římského práva. A to především v tom, že se rozlišuje mezi smluvním a mimosmluvním porušením povinnosti, přičemž porušení smlouvy se nepovažuje za nový závazek, ale je považována za změnu v právech a povinnostech plynoucích z původní smlouvy. Podle občanského zákoníku tedy rozlišujeme škodu způsobenou porušením dobrých mravů¹⁶, porušením zákona¹⁷ nebo porušením smlouvy¹⁸. Škodou se zpravidla rozumí újma vyjádřitelná v penězích, k níž došlo v důsledku porušení určité právní povinnosti, případně povinnosti nepůsobit jinému škodu.¹⁹ Tato se dá dále dělit na skutečnou škodu a ušlý zisk.

2.2.1. Nemajetková újma a škoda

Újmu můžeme vymezit jako ztrátu, kterou někdo utrpí na statku chráněném právem – tedy takovou ztrátu, kterou právo uzná za hodnou nápravy.²⁰ To znamená, že jak již bylo výše naznačeno, tak pod tento pojem spadá jak újma na majetku tak i na osobních právech té které osoby. Újma se dá dále dělit na škodu a nemajetkovou újmu.

Nemajetkovou újmu nemůžeme na rozdíl od škody objektivně vyčíslit. Nemajetková újma není změřitelná. Jedná se o jakési vyvážení zásahu do osobnostních práv člověka, díky kterému se tato osoba s tímto zásahem lépe vyrovná, či je schopná na tento zásah zapomenout. Nemajetkovou újmu je poškozený oprávněn požadovat pouze v případech, kdy tuto povinnost výslovně stanovuje zákon nebo v případech, kdy byla tato povinnost výslovně ujednána mezi stranami určitého právního vztahu.

¹⁵ § 2894 odst. 2, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁶ § 2909, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁷ § 2910, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸ § 2913, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁹ KOBLIHA, Ivan; ELISCHER, David; HOCHMAN, Josef; a kolektiv. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. 1. vydání, Praha : Leges, 2012, str. 12.

²⁰ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 278.

Obecně, pokud dojde k zásahu do práv osoby a u tohoto poškozeného nedojde k nějaké přímé ztrátě na majetku, tak se tento zásah dá považovat za nemajetkovou újmu. Typicky se jedná o zásahy do přirozených práv člověka, např.: právo na život, zdraví, soukromí, důstojnost, atd. Tyto zásahy, které jsou v počátku nemajetkové povahy, ale mnohdy mohou mít dopad i na majetkové poměry poškozeného.

U nemajetkové újmy se můžeme setkat i s institutem ceny zvláštní obliby. Právo na náhradu nemajetkové újmy má poškozený též při poškození věci ze svévole nebo škodolibosti – může žádat zaplacení ceny zvláštní obliby.²¹ Cenou zvláštní obliby (*pretium affectionis*) je mimořádná cena, při které se zohledňují i nemajetkové aspekty, zvláště pak osobní vztah poškozeného k věci.²² Pokud nastane situace, kdy poškozený vnímá újmu jako své osobní neštěstí, a toto jeho vnímání nastalé situace je odůvodněno nastalými okolnostmi, kdy byla tato újma způsobena protiprávním činem, pak je poškozený oprávněn požadovat náhradu nemajetkové újmy.

2.3. Občanský zákoník

Jak již bylo výše uvedeno zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je obecný soubor norem, které mimo jiné upravuje i odpovědnost za škodu. Tento zákon nabyl účinnosti k 1. lednu 2014. Na základě tohoto zákona s jeho účinností můžeme hovořit o největší rekodifikaci soukromého práva v dějinách České republiky. Nejedná se totiž pouze o samotnou kodifikaci občanského práva, ale i rekodifikaci práva obchodního, rodinného atd. K 1. lednu 2014 byly tedy zrušeny například i obchodní zákoník nebo zákon o rodině. Tyto dosavadní zákony jsou nyní obsaženy v občanském zákoníku. Část obchodního práva je nyní upravena ve specializovaných zákonících, jako je například zákon o obchodních korporacích č. 90/2012 Sb. Ve věcech náhrady újmy byla například zrušena tzv. náhradová vyhláška č. 440/2001 Sb.

Náhrada majetkové i nemajetkové újmy je v OZ obsažena v části čtvrté, hlavě III. Jedná se o paragrafy 2894 a následující. *„Ustanovení upravující náhradu újmy vychází ze zdejší tradice a tedy i z úpravy, která byla ve*

²¹ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 260.

²² ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 576-579.

*všeobecném zákoníku občanském, ale s poučením novějších vývojových trendů, patrných zejména z návrhu Principů evropského deliktního práva vypracovaných Evropskou skupinou pro deliktní právo v roce 2005, z vývoje příslušné partie německého občanského zákoníku, z obsahu občanského zákoníku Quebecu i z návrhu novely rakouského deliktního práva.“*²³

OZ se tedy snaží o odstranění jednoduchého vnímání újmy pouze jako škody majetkové, ale snaží se v duchu návaznosti na římskoprávní myšlenky, které byly užity již ve starém obecném občanském zákoníku, vnímat dvojakost újmy. A to jak ve smyslu materiální, tak především přeměnit socialistické pojetí předchozí právní úpravy občanského práva, ve smyslu přijetí a úpravy nemateriální újmy. Osnova sice vychází nadále z koncepce, že se zásadně hradí majetková újma (škoda), zatímco nemajetková újma jen v případech zvlášť dále stanovených, ale případy, kdy poškozenému vznikne právo na náhradu - resp. odčinění - nemajetkové újmy, jsou pojaty dosti široce.²⁴ Obecné předpoklady vzniku povinnosti hradit škodu však mají platit i pro vznik povinnosti odčinit nemajetkovou újmu. Proto také většina ustanovení tohoto dílu setrvává na pojmu „škoda“ s tím, že totéž platí i pro nemajetkovou újmu, plyne-li z právního řádu povinnost odčinit ji.²⁵

2.3.1. Základní ustanovení

Oproti staré socialistické úpravě občanského zákoníku zde je například i zakotvena možnost vzdání se práva domáhat se škody. Toto právo bylo ve staré úpravě kogentně zakázáno.²⁶ Dle OZ se sice rovněž vylučuje možnost zprostit se povinnosti k náhradě škody prohlášením samotného škůdce, ale tato prohlášení mohou fungovat jako varování před nebezpečím.²⁷ Například vyvěšení cedule na bránu k pozemku s nápisem „Pozor zlý pes“ škůdce nezprošťuje povinnosti nahradit případnou škodu způsobenou tímto zvířetem.

OZ dále vylučuje i další možnosti vzdání se práva domáhat se náhrady škody, například u případů újmy vzniklé na přirozených právech člověka,

²³ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 563.

²⁴ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 563.

²⁵ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 563.

²⁶ § 574 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb.

²⁷ § 2896 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

v případě újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, případně pokud se jedná o práva slabší strany.²⁸ Je ale možné vzdát se náhrady škody vzniklé na pozemku, a to za předpokladu, že toto vzdání se je zapsáno do veřejného seznamu, toto vzdání se působí i proti pozdějším vlastníkům.²⁹

Dále OZ v obecných ustanoveních upravuje prevenci, kde jsou upraveny i instituty náhody a krajní nouze. Prevence, respektive předcházení škodám, v OZ vychází z klasické zásady *neminem laedere*, což v překladu znamená nikomu neškodit.³⁰ Každá osoba, která v soukromém styku koná, by měla konat tak, aby z tohoto konání nevznikala bezdůvodná újma jinému.³¹ Každá osoba by tedy měla jednat dle zvyklostí, které jsou přiměřené jejímu věku a rozumní vyspělosti, také by měla jednat v souladu s dobrými mravy nebo v objektivní dobré víře. Důležitá je i úprava škod, které vzniknou v krajní nouzi, nutné obraně nebo bez zavinění.³²

Právní úprava institutu náhody je v OZ novinkou oproti předchozí úpravě občanského zákoníku. Dle tohoto ustanovení je k náhradě škody povinen ten, kdo dal ze své viny k náhodě podnět, zejména tím, že poruší příkaz nebo poškodí zařízení, které má nahodilé újmě zabránit.³³ Tímto výslovným zakotvením institutu náhody v OZ se předchází problémům, které dřív mohli nastat, a to v souvislosti s užitím principu *casum sentit dominus*, kdy na základě této zásady vznikala povinnost nahradit škodu vždy vlastníku, nikoliv tomu kdo ji za pomoci náhody způsobil.

Velmi důležité je i to, aby v právní úpravě bylo výslovně upraveno, který ze subjektů má hradit újmu, pokud je způsobena nutnou obranou či v krajní nouzi. Zde je třeba vzít v úvahu to, že trestněprávní úprava nutné obrany a krajní nouze je odlišná, respektive má jinou funkci než úprava soukromoprávní.³⁴ V případě nutné obrany je třeba splnit její podmínky, aby případný škůdce nebyl povinen hradit újmu poškozenému. Musí se jednat o odvrácení bezprostředně hrozícího

²⁸ § 2898 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

²⁹ § 2897 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

³⁰ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 565.

³¹ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 566.

³² ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 565.

³³ § 2904 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

³⁴ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 567.

nebo trvajícího útoku, dále musí být splněna podmínka přiměřenosti této obrany, nebo kdyby k poměrům poškozeného by hrozila újma jen nepatrná.³⁵

Krajní nouze je stav hrozícího nebezpečí, který nelze odvrátit jinak než způsobením újmy, ale menší než té, která hrozí.³⁶ Toto neplatí, pokud by nebezpečí vyvolal ten, jemuž hrozí vlastní vinou.³⁷ Při posuzování jednání v nutné obraně, či krajní nouzi je třeba přihlédnout i k omluvitelnému vzrušení myslí toho, kdo odvracel útok nebo jiné nebezpečí.³⁸ Osoba, která tuto hrozící újmu odvracela, má právo jednat na náhradu újmy, kterou tímto odvracením utrpěla, stejně tak má právo i na náhradu účelně vynaložených nákladů, nanejvýš však v rozsahu přiměřeném tomu co odvrátil.³⁹

2.3.2. Povinnost nahradit škodu

V oddílu 2 OZ je řešeno, komu bude přičtena povinnost k náhradě škody. Podle OZ vzniká obecná povinnost nahradit škodu vzniklou buď porušením dobrých mravů, porušením zákona nebo porušením smluvní povinnosti. Mimo tato obecná pravidla o vzniku škody, existují ještě zvláštní případy vzniku škody, kterými se budu podrobněji zabývat níže.

Na prvním místě, což je převzato i ze staré úpravy občanského zákoníku, je vznik škody na základě porušení dobrých mravů. Povinnost nahradit škodu vznikne každému, kdo jinému způsobí škodu úmyslným porušením dobrých mravů; pokud ovšem vykonával své právo, je škůdce povinen škodu nahradit jen v případě, že sledoval jako hlavní účel poškození jiného.⁴⁰

Institut dobrých mravů, je v celkovém pojetí soukromého práva brán v obecné rovině, i proto ho nelze zařadit do kategorie zvláštních případů vzniku újmy. Alespoň částečně byl pojem dobré mravy vymezen Ústavním soudem ve svém usnesení ze dne 26. 2. 1998, kdy řekl, že: „*dobré mravy jsou souhrnem etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je*

³⁵ § 2905 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

³⁶ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 567.

³⁷ § 2906 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

³⁸ § 2907 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

³⁹ § 2908 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁴⁰ § 2909 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.“⁴¹

Škodu, kterou škůdce způsobí vlastním zaviněním porušením zákona, občanský zákoník rozděluje na základě dotčených práv. Záleží tedy, zda tímto porušením zákonné povinnosti je zasaženo absolutní právo nebo relativní právo. OZ taxativně určuje zásah do absolutních práv poškozeného, které ať už je osobní nebo majetkové tak působí erga omnes, vůči všem. Pokud je však zasaženo do jiného než absolutního práva poškozeného, tak vzniká škůdci povinnost k náhradě škody, pokud je porušena zákonná povinnost stanovená na ochranu takového práva.⁴²

Škodu způsobenou smluvní povinností je povinna nahradit ta strana, která porušila některou smluvně danou povinnost. Splnění této povinnosti nesměřuje ze strany škůdce pouze vůči osobě, která poškozenou na základě porušení této smlouvy, ale je povinen nahradit škodu i osobám, jejímž zájmům mělo porušení této povinnosti zjevně sloužit.

Povinnosti k náhradě škody se může škůdce zprostit pouze za předpokladu, že mu ve splnění smluvně dané povinnosti dočasně nebo trvale zabránila mimořádně nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli.⁴³ Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smluvené povinnosti v prodlení ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezprostit.⁴⁴

2.3.2.1. Zvláštní ustanovení

Prvním ze zvláštních způsobů vzniku újmy je škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání. Do této kategorie patří nezletilí, osoby s omezenou svéprávností a osoby, které jsou stíženy duševní poruchou. Tyto osoby jsou povinny nahradit způsobenou škodu pouze za předpokladu, že jsou schopny ovládnout své jednání a posoudit následky svého jednání. Pokud své jednání tyto osoby nebyly schopny ovládnout ani posoudit, pak má poškozený

⁴¹ Usnesení Ústavního soudu ČR, ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

⁴² § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁴³ § 2913 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁴⁴ Tamtéž

právo na náhrady škody pouze pokud je to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce i poškozeného.⁴⁵

Spolu s výše uvedenými osobami, pokud jejich jednáním, které byly schopny ovládnout a posoudit jeho následky, byla způsobena škoda, jsou povinni společně a nerozdílně nahradit škodu i osoby, které nad nimi zanedbaly náležitý dohled. Pokud škůdce není povinen k náhradě škody, pak je k tomuto povinna osoba, která nad škůdcem zanedbala dohled.⁴⁶

Zvláštním případem je, pokud se škůdce vlastní vinou uvedl do takového stavu, že není sto ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky. Tento škůdce je povinen nahradit škodu v tomto stavu způsobenou.⁴⁷ Pokud by se ovšem neuvedl do tohoto stavu sám, tak je k náhradě škody povinen společně a nerozdílně s osobami, které jej vlastní vinou do tohoto stavu přivedli.

Další ze zvláštních možností zavinění je vyjádřením zásady culpa in eligendo, tedy odpovědnosti za nepečlivý výběr. Jedná se o jakousi úpravu, která není obsažena v zákoníku práce, tedy škodou způsobenou osobou s nebezpečnými vlastnostmi. Pokud osoba s nebezpečnými vlastnostmi způsobí škodu v domácnosti nebo provozu, ve kterém ji byla svěřena určitá činnost, pak je se škůdcem povinna solidárně nahradit škodu i osoba, která se osoby s nebezpečnými vlastnosti ujala, případně ji svěřila výše uvedenou činnost.⁴⁸

Ve zvláštních případech vzniku povinnosti nahradit škodu provozní činností a provozem, které jsou v OZ upraveny v paragrafech 2924, až 2926 je třeba se obzvlášť věnovat rozdílu ve škodě způsobené provozní činností, a škodě způsobené provozem zvlášť nebezpečným. U těchto dvou zvláštních případů vzniku škody je důležité zaměřit se na liberační důvody, pro provoz zvláště nebezpečný. Nelze totiž rozumně srovnávat dva rozdílné druhy provozů, i když jsou dle zákona obchodní závody.

U běžného provozu se může provozovatel zprostit povinnosti nahradit škodu, pokud prokáže, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.⁴⁹ U provozu zvlášť nebezpečného má provozovatel

⁴⁵ § 2920 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁴⁶ § 2921 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁴⁷ § 2922 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁴⁸ § 2923 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁴⁹ § 2924 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

možnost zprostit se povinnosti nahradit škodu, pouze pokud prokáže, že škodu způsobila z vnějšku vyšší moc nebo vlastní jednání poškozeného případně neodvratitelné jednání třetí osoby.⁵⁰

Škoda vzniklá provozem dopravních prostředků je obsahově velmi široký pojem. Pro účely této práce je ovšem podstatné, že pokud osoba způsobila škodu okolnostmi, které mají původ v provozu⁵¹, tak není možné zproštění škůdce z povinnosti uhradit újmu. Neexistuje zde žádný liberační ani exkulpační důvod. Zprostit se povinnosti nahradit újmu škůdce může v případech, kdy se škoda nestala v provozu. I v takovém případě je velmi těžké na toto exkulpační pravidlo dosáhnout. Je třeba prokázat, že nebylo možno újmě zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat.

Provozovatel musí vyvinout takovou péči, kterou je možné za podmínek konkrétního případu spravedlivě žádat, aby se zabránilo vzniku újmy.⁵² Pokud se přes vynaložení takového úsilí nepodařilo újmě zabránit, jedná se o újmu neodvratitelnou.⁵³ Neodvratitelnost se posuzuje objektivně, tedy že újmu by nemohl za daných poměrů odvrátit nejen konkrétní provozovatel, ale každý řádný provozovatel na jeho místě.⁵⁴

Novinkou v české úpravě občanského práva je odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem. OZ zde ukládá vlastníku nebo detentorovi zvířete povinnost nahradit škodu jím způsobenou bez ohledu na zavinění. Této povinnosti se lze zprostit pouze v případě, kdy je zvíře užíváno k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při doзору nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti.⁵⁵ Opět se tedy jedná o poměrně přísný exkulpační důvod.

Škoda způsobená věcí byla zakotvena i ve starém socialistickém zákoníku, avšak upravovala škodu způsobenou při poskytování zdravotních, sociálních,

⁵⁰ § 2925 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁵¹ § 2927 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁵² § 2927 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁵³ HULMÁK, Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2014, str. 1617.

⁵⁴ HULMÁK, Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2014, str. 1617.

⁵⁵ § 2934 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

veterinárních a jiných biologických služeb.⁵⁶ Tyto jsou stále taxativně vymezeny i v nové úpravě, avšak ustanovení bylo rozšířeno i o obecné případy vzniku škody, kdy je budoucí škůdce povinen něco plnit a použije k tomuto plnění vadnou věc, pak je povinen nahradit škodu způsobenou vadou věci.⁵⁷

Opět je zde povinnost nahradit škodu u detentora, případně u vlastníka věci. Liberačním důvodem u takto způsobené škody je, že musí detentor případně vlastník věci prokázat, že nezanedbal náležitý dohled nad touto věcí.⁵⁸ U zřízení budovy, případně její části je povinen nahradit škodu vždy vlastník, případně předchozí vlastník této nemovitosti.

Pro podnikatelskou sféru je i důležitý pojem škody způsobené vadou výrobku. Tento druh závazku z deliktu vzniká kauzálním nexem mezi vadou výrobku a vznikem újmy.⁵⁹ Povinnost nahradit újmu vzniká jednak výrobcí tohoto výrobku či jeho části, ale i podnikateli, který tento výrobek dovezl za účelem uvedení na trh. U tohoto zvláštního zavinění existuje více liberačních důvodů, avšak důkazní břemeno stejně jako u ostatních zvláštních druhů závazků z deliktů leží na škůdci.

*„Povinnosti k náhradě škody způsobené vadou výrobku se škůdce zproští, jen prokáže-li že škodu zavinil poškozený nebo ten, za jehož čin poškozený odpovídá.“*⁶⁰ Další liberační důvody mohou nastat, pokud škůdce prokáže, že výrobek na trh neuvedla, lze důvodně předpokládat s přihlédnutím ke všem okolnostem, že vada neexistovala v době, kdy byl výrobek na trh uveden, nebo že nastala později, výrobek nevyrobil pro prodej nebo jiný způsob použití pro podnikatelské účely, ani že výrobek nevyrobil nebo nešířil v rámci své podnikatelské činnosti, vada výrobku je důsledkem plnění těch ustanovení právních předpisů, která jsou pro výrobce závazná, nebo stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy uvedl výrobek na trh, neumožnil zjistit jeho vadu.⁶¹

⁵⁶ § 238 a § 420a zákona č. 40/1964 Sb.

⁵⁷ § 2936 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁵⁸ § 2937 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁵⁹ HULMÁK, Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2014, str. 1650.

⁶⁰ § 2942 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁶¹ § 2942 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Následují tři zvláštní druhy závazků z deliktu, a těmi jsou škoda na převzaté, odložené a vnesené věci. Rozdíl mezi těmito třemi závazky je v osobě, která může být případným škůdcem. U věci převzaté je to držitel věci, která mu byla dána do držby jako předmět závazku. U věci odložené se jedná o provozovatele nějaké činnosti, která je zpravidla spojena s odkládáním věcí, případně provozovatel hlídaných garáží nebo zařízení podobného druhu. A u věci vnesené se se může škůdcem stát provozovatel pravidelné ubytovací služby.

Posledním zvláštním druhem závazku z deliktu je škoda způsobená informací nebo radou.⁶² Zde povinnost nahradit újmu vzniká v okamžiku, kdy se škůdce hlásil jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu, a při tomto výkonu způsobil škodu neúplnou nebo nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v záležitosti svého vědění nebo dovednosti.⁶³

Následujícímu oddílu této hlavy, který se týká způsobu a rozsahu náhrady škody, se budu blíže věnovat ve třetí kapitole této práce.

2.4. Zákoník práce

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, je úpravou pracovního práva, které je bráno jako mezní mezi právem soukromým a právem veřejným, obsahuje totiž jak prvky práva veřejného, tak i prvky práva soukromého. Jak již bylo výše zmíněno, zákoník práce je ve vztahu k občanskému zákoníku speciálním předpisem. Z toho vyplývá princip subsidiarity.

Tato hierarchie nebyla v České republice dodržována, zvláště v době socialismu bylo pracovní právo plně odděleno od práva soukromého, nebylo zde tedy absolutně možné použití občanského zákoníku v pracovněprávních věcech.⁶⁴ V roce 2006 byl zákoník práce novelizován, ale stále zde nebylo použito principu subsidiarity. V této novele zákoníku práce bylo užito principu delegace, což vedlo k velkému počtu odkazů v zákoníku práce na občanský zákoník - to bylo značně zmatené a vycházela z tohoto i kritika, z níž vyplynula i stížnost skupiny poslanců u Ústavního soudu České republiky. Tato ústavní stížnost se opírala o princip

⁶² DONAT, Josef. *Bulletin advokacie*, Nové soukromé právo 2014 – zpráva z konference, Prosinec 2014, číslo 12/2014, str. 22.

⁶³ § 2950 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁶⁴ BĚLINA, Miroslav; a kolektiv. *Zákoník práce: komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, str. 19.

předvídatelnosti práva, což je jeden z hlavních principů právního státu. Ústavní soud tedy nálezem princip delegace zákoníku práce zrušil.⁶⁵

S přijetím občanského zákoníku přišla i několikerá novelizace zákoníku práce. Změny se především týkaly sjednocení institutů a rétoriky zákoníky práce, aby nebyly v kolizi s občanským zákoníkem. S těmito novelami byl i mimo jiné právně zakotven již výše zmiňován princip subsidiarity.

V aktuální podobě zákoníku práce, tedy dle novely 298/2016 Sb., která je účinná od 19. 9. 2016, je náhrada majetkové a nemajetkové újmy upravena v části jedenácté. Tato část zákoníku práce je rozdělena do IV. hlav, ve kterých je upravena prevence zaměstnance i zaměstnavatele, povinnosti zaměstnance i zaměstnavatele k náhradě škody a společná ustanovení o náhradě újmy.

Pro tuto práci jsou také důležité části pátá a čtrnáctá zákoníku práce. V části páté je upravena bezpečnost a ochrana zdraví při práci. Zde je v hlavě první opět upravena prevence zaměstnance i zaměstnavatele a předcházení ohrožení života a zdraví při práci, v hlavě druhé této části jsou upraveny povinnosti zaměstnavatele vůči zaměstnanci a práva a povinnosti zaměstnance, které lze uplatňovat vůči zaměstnavateli. Třetí a poslední hlava části páté jsou opět společná ustanovení pro zaměstnance i zaměstnavatele.

V části čtrnácté jsou pro účely náhrady majetkové i nemajetkové újmy podstatné paragrafy 391 až 393, kde jsou vyčteny další osoby, u kterých se bude řešit odpovědnost za způsobenou újmu dle zákoníku práce. Nalezneme zde tedy úpravu odpovědnosti za škodu například u fyzických osob, které jsou žáky středních či vyšších odborných škol, stejně tak jako právnické osoby, v jejichž zařízeních například probíhá výuka⁶⁶. Je zde upravena i odpovědnost za újmu u fyzických osob plnících veřejné funkce a funkcionářů odborových organizací pokud tato újma vznikla v souvislosti s výkonem jejich funkce.⁶⁷

Dále pak upravuje právo na náhradu újmy vzniklé pracovním úrazem u členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obce a báňských záchranných sborů při

⁶⁵ Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn.: Pl. ÚS 83/06, ze dne 12. 3. 2008.

⁶⁶ §391 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

⁶⁷ §392 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

činnosti v těchto sborech, stejně tak u členů družstev při výkonu jejich funkce, pracovníků Červeného kříže, členů Horské služby etc.⁶⁸

⁶⁸ §393 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

3. Obecně o náhradě újmy

Typicky povinnost škůdce k náhradě újmy způsobené poškozenému vzniká buď porušením zákonné povinnosti, nebo porušením povinnosti, která vyplývá ze smlouvy. Ze zákona následně vyplývá i povinnost k náhradě škody porušením dobrých mravů, musí se ovšem jednat o úmyslné porušení dobrých mravů. Pokud ovšem škůdce poruší dobré mravy při výkonu svého práva, pak je povinen škůdce nahradit škodu pouze v případě, že jako hlavní účel svého jednání sledoval poškození jiného.⁶⁹

Pokud dojde tedy k tak závažnému porušení, pak OZ v mimořádných případech stanoví nejen povinnost nahradit způsobenou škodu, ale i jakousi soukromoprávní pokutu. Tato není nikde v občanském zákoníku obecně stanovena, určují ji pouze jednotlivé specifické případy. Těmi jsou především případy, u nichž je požadována zvýšená náhrada újmy způsobené na přirozených právech člověka okolnosti zvláštního zřetele hodné.⁷⁰

„Jimi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.“⁷¹

Ze zákona je k náhradě újmy způsobilý „škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.“⁷² Předpokladem ke vzniku právní odpovědnosti porušením zákonné povinnosti je tedy protiprávní jednání, vznik újmy, příčinná souvislost a zavinění.

⁶⁹ §2909 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁷⁰ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 76

⁷¹ §2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁷² § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

U zavinění musíme přihlédnout k domněnkám nedbalosti, z nichž vyplývá, že škoda způsobená „*porušením zákonné povinnosti, má se za to že škodu zavinil z nedbalosti.*“⁷³ Příčinnou souvislostí rozumíme spojitost mezi porušením zákona a vznikem újmy, tedy škodná událost musí skutečně způsobit škodu, o jejíž náhradu jde.⁷⁴ Z judikatury poměrně zřetelně vyplývá, že poškozený musí příčinnou souvislost bezpečně prokázat. Pokud tuto neprokáže, pak u něj nevznikne nárok na náhradu škody.

V praxi se ovšem často shledáváme se složitější konstrukcí případů, pro poškozeného je tedy mnohdy velmi náročné prokázat příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou. I z tohoto důvodu je potřeba vyšší ochrana poškozeného, což vyplývá mimo jiné z nálezu Ústavního soudu ČR, ve kterém se přiklání k názoru, že u skutečně složitých případů by měly soudy přijmout příznivější způsob prokazování příčinné souvislosti ve prospěch poškozeného.⁷⁵

I v samotném občanském zákoníku nalezneme ustanovení, jejichž účelem je zmírnění důkazního břemene ležícím na poškozeném, jedním z nich je ustanovení § 2915, kde není potřeba u škody, která vznikla jednáním jednoho škůdce ve skupině. Pak není na poškozeném, aby našel příčinnou souvislost mezi škodou a jednáním tohoto jednoho škůdce, ale celá skupina je povinna k náhradě újmy solidárně.⁷⁶

Povinnost k náhradě újmy vyplývající ze smlouvy je vůči škůdci výrazně přísnější. A to především z toho důvodu, že na rozdíl od deliktního vzniku újmy není vyžadováno zavinění.⁷⁷ Ovšem je možno, aby se škůdce této povinnosti zprostil. „*Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smluvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.*“⁷⁸

⁷³ §2911 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 4 Tdo 3/2010 NS ze dne 25. 2. 2010.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 1919/08 ze dne 12. 8. 2008.

⁷⁶ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer, 2014, str. 280–282.

⁷⁷ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer, 2014, str. 280.

⁷⁸ § 2913 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Liberačním důvodem ze splnění povinnosti je pro škůdce pouze překážka nepřekonatelná, nelze tedy odškodnění liberovat, pokud by škůdci stačilo vynaložit pouze větší úsilí.⁷⁹

Za zvláštní druh odpovědnosti za škodu, můžeme považovat, pokud je škůdcem lékař, který způsobil škodu na zdraví, tím, že nepostupoval při poskytování služeb odborně a správným způsobem. Z judikatury Nejvyššího soudu také vyplývá, že je potřebné zkoumat, zda by u poškozeného nedošlo ke stejnému následku v případě, kdyby lékař použil jiný postup.⁸⁰ Problémem u tohoto druhu odpovědnosti je to, že žalobce, tedy poškozený nese důkazní břemeno, což vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu.⁸¹ Důkazní břemeno u poškozeného je dle mého názoru velmi problematické a to z toho důvodu, že mnoho pacientů nemá medicinské vzdělání a nemohou posoudit správnost lékařských postupů. V těchto případech je tedy vždy nutné posouzení znalců z oboru lékařství.

3.1. Omezení práva na náhradu újmy

Ve sféře soukromého práva se především uplatňuje princip reparace. Tedy vyrovnání stavu do stavu, v jakém bylo před jeho protiprávním porušením. Při tomto protiprávním aktu však nemusí dojít k bezdůvodnému obohacení škůdce.⁸²

V běžném životě však nastávají i situace, kdy není možné se na škůdci domáhat náhrady způsobené újmy v plném rozsahu. Jedná se především o případy, kdy je toto právo omezeno přímo v zákoně, ale i o případy, kdy si toto právo smluvní strany dohodnou. Smluvní omezení je však striktně korigováno v občanském zákoníku, což je změna oproti předchozí úpravě, kde vzdání se práva na náhradu škody nebylo připuštěno za žádných okolností.⁸³

Obecně je třeba, aby škůdce nebo poškozený, či potencionální škůdce nebo potencionální poškozený, počítal i s obecnými instituty limitace náhrady škody.

⁷⁹ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer, 2014. S. 283

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 6 Tdo 353/2012-55 ze dne 15. 8. 2012.

⁸¹ „Příčinná souvislost mezi léčebným postupem, který nebyl *lege artis*, a škodou na zdraví pacienta (jako jedna ze základních podmínek obecné odpovědnosti za škodu) musí být najisto postavena; důkazní břemeno v tomto směru nese žalobce.“

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 25 Cdo 168/2003 (Soubor C 3429) ze dne 25. 11. 2003.

⁸² Srov. Institut bezdůvodného obohacení upravený v ustanovení § 2991 a násl. OZ.

⁸³ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, s. 77.

Mezi tyto patří například snížení práva na náhradu škody soudem či omezení rozsahu odpovědnosti zaměstnance, která je zakotvena v zákoníku práce. U těchto institutů musí poškozený počítat i s tím, že mu může být způsobena větší škoda, než jakou škůdce je reálně povinen nahradit.

Osoby, u nichž je vysoké riziko vzniku nebezpečí škody, za níž buď nikdo neodpovídá, nebo jsou tyto osoby odpovědný pouze z části, by měli zvážit možnost pojištění této odpovědnosti. Pojistná smlouva je upravena v občanském zákoníku v ustanoveních § 2758 a následujících. Mimo institut pojištění existují i jiné formy zajištění náhrady škody, které by případnou škodu ideálním způsobem alokovaly. Mezi tyto instituty patří mimo jiné slib odškodnění.⁸⁴

3.1.2. Oznámení a převzetí nebezpečí oběti

Není možné, aby se škůdce zprostil povinnosti k náhradě škody jednostranným prohlášením, či oznámením, že svoji povinnost k náhradě škody vylučuje či omezuje. K takovému jednání by se nepřihlíželo, mohlo by však být bráno jako varování před nebezpečím.⁸⁵ Nezřídka kdy se ovšem objevují snahy o to, aby se provozovatelé určitých zařízení zprostili odpovědnosti za věci převzaté, odložené nebo vnesené.

Typickým příkladem této snahy jsou například nápisy u věšáků v restauracích, které oznamují „za odložené věci neodpovídáme.“ Objevily se i situace, kdy některá obchodní centra se snažila zprostit své odpovědnosti za škodu například nápisem na stojanu na kola, který hlásal „*Dekorace – neslouží k odkládání kol.*“⁸⁶ V těchto i ostatních případech by se mělo takovéto prohlášení posuzovat jako nedovolené oznámení v souladu s ustanovením § 2945 OZ, tím že se tito provozovatelé snaží zprostit či omezit svoji povinnost hradit případnou škodu.⁸⁷ Pokud by se toto oznámení bralo jako jednostranná snaha zprostit se odpovědnosti nahradit škodu, pak by se jednalo o zjevné obcházení zákona a snahu vyhnout se svým zákonným závazkům - toto by nemělo u soudu v žádném případě obstát.

⁸⁴ § 2890 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁸⁵ § 2896 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁸⁶ MÜLLER, Martin. Dopravní absurdita roku. Cyklostožany jsou jen dekorace, varuje obchod. Lidové noviny [online]. 2014, červen [citováno 12. 2. 2016]. Dostupné na WWW: http://www.lidovky.cz/dopravni-absurdita-roku-cyklostožan-jako-dekorace-i-lavicka-na-silnici-1mq-/zpravy-domov.aspx?c=A140619_180256_In_domov_sk

⁸⁷ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, s. 78.

Je však možno se částečně zprostit povinnosti nahradit škodu, a to varováním před nebezpečím, na které můžeme narazit na upozornovacích tabulkách, na které můžeme v dnešní době narazit už prakticky kdekoliv. Jedná se například o upozornění typu: „Pozor zlý pes,“ „Kluzká podlaha, nebezpečí úrazu,“ „Pozor vysoké napětí“ atd.. Tyto tabulky bývají často doplněny obrázky, které toto nebezpečí vykreslují, a jsou tedy zřetelné a pochopitelné. Pokud by tedy došlo ke škodě i přes tato upozornění, měl by být poškozený částečně za škodu odpovědný, jelikož porušil vlastní povinnost předcházet škodám.⁸⁸

Varování před nebezpečím však musí být dostatečným způsobem jasná. Z některých upozornění nemusí být varování před nebezpečím naprosto zřejmé, a případný škůdce by potom musel u soudu složitě prokazovat, že upozornění mělo povahu varování, které mělo zamezit vzniku nedůvodné újmy.

„Kdo pro sebe přijal nebezpečí oběti, byť tak učinil za takových okolností, že to lze považovat za neprozřetelné, nevzdal se tím práva na náhradu proti tomu, kdo újmu způsobil.“⁸⁹ Jedná se o případ vyloučení implicitního vzdání se práva na budoucí náhradu škody, které by mohlo být škůdce jinak namítáno.⁹⁰ Zde se typicky uvádí případ z důvodové zprávy k občanskému zákoníku, kdy právo na náhradu škody vůči škůdci bude zachováno matce, která vběhne do hořícího domu pro dítě a u toho utrpí těžké popáleniny.

Toto právo by ovšem pravděpodobně nebylo přiznáno osobě, která by do hořícího domu vběhla pro sud piva či sbírku knih, v tuto chvíli by tato osoba jistě jednala neprozřetelně, stejně jako výše zmíněná matka, ale jelikož by poškozený újmě nepředcházel, pak by se na vzniklé újmě musel částečně podílet. Není tedy možné ustanovení o převzetí nebezpečí oběti vykládat extenzivně a jistě se v soudní praxi tato hranice bude nacházet velmi složitě.⁹¹

3.1.3. Vzdání se práva na náhradu škody

Jak již bylo zmíněno, tak předchozí úprava občanského zákoníku, ani zákoník obchodní neumožňovali vzdání se práva na náhradu škody. Což jasně

⁸⁸ § 2903 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁸⁹ § 2899 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁹⁰ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 79.

⁹¹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 79.

vyplývá z tohoto ustanovení: „*Dohoda, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout, je neplatná.*“⁹² Toto ustanovení svoji absolutní povahou sice zamezovalo tomu, aby se někdo bez úvahy zbavoval vlastních práv, ale zároveň se jednalo o velký zásah do autonomie vůle smluvních stran.⁹³

S novou kodifikací občanského zákoníku se již můžeme setkat se vzdáním se práva na náhradu škody. Je ovšem striktně vyloučeno omezit nebo se vzdát práva na náhradu škody v případech, kdy se jedná o povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech, újmou způsobenou úmyslně, z hrubé nedbalosti, z práva slabší strany nebo z práva daného kogentním ustanovením zákona.⁹⁴

V rámci této diplomové práce je především důležité, že se nelze vzdát práva na náhradu škody způsobené na přirozených právech člověka. Typickým příkladem totiž je újma na zdraví. Ale může se jednat i o jiné zásahy do přirozených práv člověka, jako například zásah do cti, dobrého jména atd. V těchto případech se musí odčinit nejen způsobená škoda, ale i jiná újma. Jako příklad je zde možno uvést, že informovaný souhlas pacienta si není možné vykládat jako vzdání se jeho práva, které může být zasaženo při poskytování zdravotních služeb.⁹⁵

Ujednání o omezení, či vyloučení práva na náhradu škody také může být sjednáno mezi smluvními stranami. Není možné, aby ujednané omezení či vyloučení práva na náhradu škodu omezila třetí osobu. Právo na náhradu škody této nezúčastněné osoby je přímo garantováno v občanském zákoníku a tato ujednání by se vůči této třetí osobě měla posuzovat jako zdánlivá dle § 551 OZ.⁹⁶

3.1.4. Smluvní pokuta

Smluvní pokuta patří mezi základní instituty zajištění závazku, na rozdíl od předchozí úpravy občanského zákoníku není u tohoto institutu obligatorně

⁹² § 574 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb.

⁹³ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 80.

⁹⁴ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 84.

⁹⁵ § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., zákona o zdravotních službách.

⁹⁶ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 86.

požadována písemná forma. Smluvní pokutu si ujednávají strany pro případ porušení smluvené povinnosti⁹⁷ buď v určité výši, nebo jiným způsobem určení výše pokuty, či v jiném plnění než peněžitým, a věřitel může požadovat smluvní pokutu, bez zřetele k tomu, zda mu porušením utvrzené povinnosti vznikla škoda.⁹⁸ U smluvní pokuty ovšem existují i jistá rizika, která mnohou věřitele znevýhodnit.

Mezi tato rizika patří oprávnění soudu projednat nepřiměřenou výši smluvní pokuty a skutečnost, že při sjednání smluvní pokuty mezi stranami přichází věřitel o právo na náhradu škody vzniklé porušením smluvní povinnosti, k níž byla smluvní pokuta sjednána.⁹⁹ Pokud je tedy mezi stranami ujednána smluvní pokuta, je na ní nahlíženo jako na paušalizovanou náhradu škody. Toto má svá pro i proti. Výhodou je, že věřitel nemusí prokazovat výši škody, příčinnou souvislost atd. k tomu aby mu byla zaplácena smluvní pokuta, ovšem může nastat situace, kdy výše smluvní pokuty nebude dosahovat výše škody.¹⁰⁰

Problematické může být to, že dle OZ není třeba sjednávat smluvní pokutu v písemné formě. Z toho můžou plynout problémy, kdy je ústně sjednána smluvní pokuta a poškozený tedy nemá nárok na náhradu škody. Ovšem pro škůdce bude velmi náročné u soudního řízení prokázat, že tato smluvní pokuta byla sjednána. Vedle smluvní pokuty ovšem je možné stanovit si mezi stranami i právo na náhradu škody, což vyplývá z dispozitivnosti ustanovení § 2050 OZ.¹⁰¹ Je tedy možné, aby poškozenému vůči škůdci vznikly nezávisle na sobě 2 nároky, a to jak nárok na uhrazení smluvní pokuty, tak nárok na náhradu vzniklé škody.

3.1.5. Snížení práva na náhradu škody soudem

Pro škůdce je v občanském zákoníku i možnost limitace poškozeného při vymáhání náhrady škody využitím moderačního práva u soudu, jež je upraveno v

⁹⁷ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava : Sagit, 2012, str. 576-579.

⁹⁸ TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. 1. vydání, Praha : Leges s.r.o., str. 169.

⁹⁹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 88.

¹⁰⁰ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 88.

¹⁰¹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 89.

ustanovení § 2953 OZ. Soud může přistoupit k přiměřenému snížení náhrady škody a to zejména v případech, kdy je třeba vzít v potaz to, jak k újmě došlo, případně majetkové poměry nejen osoby, která újmu způsobila, ale i osoby, která byla tímto jednáním poškozena, tedy z důvodů zvláštního zřetele hodných.¹⁰²

Nelze ovšem, aby soud připustil snížení náhrady újmy v případě, kdy bylo způsobeno úmyslně,¹⁰³ či někým, kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání a škodu způsobil porušením odborné péče.¹⁰⁴ Z judikatury vyplývá, že soud je povinen v těchto případech zjistit celou skutkovou podstatu, a tedy i bez návrhu zjistit, zda jsou dány zákonné předpoklady pro snížení požadované náhrady škody, a je třeba v těchto případech vždy přihlídnout k individuálním okolnostem případu a vystihnout rozsah náhrady škody, který lze po škůdci spravedlivě požadovat.¹⁰⁵

U škody, která byla způsobena z části úmyslně a z části z nedbalosti, není vyloučeno snížení náhrady škody, ovšem nelze snížit část náhrady škody odpovídající části škody, ke které směřoval úmysl škůdce, a to i úmysl nepřímý.¹⁰⁶ V rozhodování soudu o snížení náhrady škody je vždy nutné držet se zásady přiměřenosti, není tedy možné, aby v řízení o snížení náhrady škody nebyla poškozenému přiznána náhrada škody. Snížení škody tímto způsobem je možné i v rámci trestního řízení.¹⁰⁷

U odškodnění nemajetkové újmy soudy nemusejí přihlížet například k majetkovým poměrům škůdce, ale měli by se tuto škodu pokusit vyčíslit co nejpřesněji, ideálně v penězích. Záleží tedy do budoucna, jestli se soudy a judikatura přikloní k tomu, zda je možné snížení práva na náhradu škody i u nemajetkové újmy a to především z důvodů zvláštního zřetele hodných.

3.2. Uplatnění nároku na náhradu újmy

Nárok na náhradu újmy může poškozený po škůdci vymáhat několikerým způsobem. Typickým způsobem, kdy se poškozený snaží domoci svého nároku na

¹⁰² ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1321.

¹⁰³ § 2953 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁰⁴ § 2953 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 21 Cdo 1330/2004, ze dne 25. 11. 2004.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 1 Cz 29/90, ze dne 29. 6. 1990.

¹⁰⁷ ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1322.

náhradu újmy je civilní respektive občanské soudní řízení. Dále se náhrada škody může řešit v trestním (adhezním) řízení. Nebo je zde možnost alternativního řešení sporů. Zde se může nárok na náhradu újmy řešit za pomoci rozhodčích soudů, uzavřením mediační dohody či smířcím řízením, případně dohodou o narovnání. Pro potřeby této diplomové práce je důležité především uplatnění nároku na náhradu újmy před civilními a trestními soudy.

V případech, kdy má škůdce uzavřenou pojistnou smlouvu, ze které vyplývá, že při splnění smluvních podmínek se zbavuje povinnosti na náhradu škody, respektive, že pojišťovna se zavazuje tuto škodu uhradit. Pak poškozený musí nárokovat odškodnění u této pojišťovny. Důležité ovšem je, že se škůdce tímto i nadále stává trestně odpovědným. Pojišťovna tedy může za pojištěného uhradit náhradu majetkové i nemajetkové újmy vypočtenou v penězích, ale ve výroku o vině či nevině v trestněprávním řízení se bude vždy jednat pouze o osobě škůdce.

3.2.1. Náhrada škody v občanském řízení

Civilní řízení, ve kterém se bude rozhodovat o náhradě škody je vždy zahájeno na návrh, jenž musí splňovat náležitosti uvedené zejména v § 79 OSŘ. Také se doporučuje před ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním žaloby vyzvat škůdce ke splnění nároku na náhradu škody.¹⁰⁸ Bez tohoto by i v případě, kdy by soud žalobci přiznal celý nárok na náhradu škody, nemusel by mu přiznat náhradu nákladů řízení.

Důležité je v žalobě dodat důkazy. V řízení o náhradě škody se většinou jedná o listinné důkazy, případně výslechy svědků. Z těchto důkazů musí vyplývat přesně vyčíslená vzniklá škoda. Proto je nejčastěji dokládána fakturami, výplatními páskami či daňovými příznánými, ale i znaleckými posudky či inventarizačními soupisy.

Poškozený u civilního řízení nemusí být zastoupen advokátem, i proto OSŘ počítá s možností, že žaloba nebude splňovat zákonné náležitosti. Pokud toto nastane, pak je soud povinen poučit žalobce o jeho procesních právech a povinnostech¹⁰⁹ a vydá usnesení, kterým vyzve žalobce k opravení či doplnění

¹⁰⁸ Blíže § 142a zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹⁰⁹ § 5 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

žaloby a k tomuto určí lhůtu, ve které musí žalobce tuto opravu provést.¹¹⁰ „Soud však nemá povinnost poučit žalobce o tom, že může uplatnit obdobný či zcela jiný nárok, než který byl v žalobě skutkově vymezen.“¹¹¹

Pokud tedy poškozený svoji žalobu řádně nedoplní či neopraví, pak nelze v řízení pro tento závažný nedostatek pokračovat. Soud následně tuto žalobu usnesením odmítne. „Požaduje-li žalobce, aby mu bylo na náhradě škody přiznáno plnění z titulu více nároků, musí popsat skutečnosti, kterými u jednotlivých uplatněných nároků na plnění vymezí skutek a musí uvést peněžitou částku, kterou z titulu každého jednotlivého nároku požaduje zaplatit. Pokud tak neučiní, nemůže soud jednat ve věci samé.“¹¹²

Z judikatury je patrné, kdy je v žalobě dostatečně vymezena skutková podstata. A to za předpokladu, kdy je ze žaloby zřejmé, jakého jednání se měl žalovaný dopustit, i to v čem má spočívat majetková i nemajetková újma.¹¹³ Také pokud žalobce v žalobě neuvede všechna potřebná tvrzení, která jsou významná z hlediska hmotného práva, nejde o vadu žaloby, pokud jsou v žalobě vymezeny údaje zcela nutné k tomu, aby bylo jednoznačné, o čem a na jakém podkladě má soud rozhodnout.¹¹⁴

Soud i bez návrhu může kdykoliv během řízení zkoumat, zda nejsou dány důvody limitace náhrady škody, a to buď v důsledku spoluzavinění více osob, podílejících se na vzniku škody, či zda zde nejsou dány zákonné předpoklady pro snížení požadované náhrady podle ustanovení § 2953 OZ, případně § 264 zákoníku práce.¹¹⁵

Důležité u rozhodování soudu v situacích kdy „nelze výši nároku zjistit vůbec, či s nepoměrnými obtížemi,“¹¹⁶ pak se použijí ustanovení § 136 OSŘ, případně § 2955 OZ. Tedy, že v těchto případech určuje výši náhrady soud dle své úvahy a „na základě spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu.“¹¹⁷ Toto se dle mého názoru bude týkat především nemajetkové újmy, kdy soudy

¹¹⁰ § 43 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 25 Cdo 2002/2002, ze dne 22. 4. 2004.

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 25 Cdo 3135/2009, ze dne 25. 5. 2011.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 25 Cdo 596/2005, ze dne 28. 6. 2005.

¹¹⁴ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, s. 223.

¹¹⁵ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, s. 223.

¹¹⁶ § 163 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹¹⁷ § 2955 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

budou muset pečlivě zkoumat veškeré aspekty každého jednotlivého případu, což povede k prodlužování soudních jednání. A také do doby než bude judikatura ustálena, což může trvat i několik let, budou soudy v podobných případech přiznávat náhradu škody v různých výších.

I zde však bude soud omezen. Nejedná se totiž o zcela volnou úvahu soudu, ale výše náhrady musí být určena s přihlédnutím k určitému kvantitativnímu posouzení. Toto posouzení soudy mohou požit pouze v civilním řízení, v adhezních řízeních tento postup není možno použít. V adhezních řízeních jako součástí trestního řízení je podstatné vždy přesné určení a dokázání výše náhrady škody.¹¹⁸ Pokud se v adhezním řízení prokáže, že dokazování výše škody by bylo příliš náročné, pak odkáže trestní soud žalobce na řízení civilní.¹¹⁹

3.2.2. Náhrada škody v trestním řízení

V trestním řízení, kdy je řešena mimo jiné i škoda způsobená trestným činem, jsou dvě možnosti řešení náhrady škody, mezi nimiž si může poškozený zvolit. Poškozený může uplatnit nárok na náhradu škody v samotném adhezním řízení, či může zvolit podání žaloby, nejčastěji se bude jednat o žalobu na plnění, k civilnímu soudu a postupovat dle postupu popsánému v předchozí podkapitole.

Trestní řízení má však oproti civilnímu několik nesporných výhod. Hlavní výhodou je, že na poškozeném nespočívá důkazní břemeno, ale povinnost prokazovat jednotlivé předpoklady povinnosti nahradit škodu konkrétního škůdce zajišťují orgány činné v trestním řízení.¹²⁰ Dále poškozený nemá povinnost platit soudní poplatek, může využívat důkazních prostředků a zajišťovacích úkonů, které klasické civilní řízení neumožňuje, či zajištění dalších procesních práv poškozeného.¹²¹

„Byl-li v trestním řízení řádně a včas uplatněn nárok na náhradu škody. Je soud povinen, má-li dostatečné podklady, současně s výrokem o vině rozhodnout o povinnosti obviněného k náhradě způsobené škody.“¹²² Toto se jedná především

¹¹⁸ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 224.

¹¹⁹ § 229 zákona č. 141/1961 Sb., Trestního řádu.

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 33 Odo 655/2002, ze dne 6. 1. 2004.

¹²¹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 225.

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 11 Tdo 605/2009, ze dne 29. 7. 2009.

případů, kdy není možné zjistit výši škody, případně je jí možné zjistit jen s velkými obtížemi, jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole.

Ačkoliv OZ v dnešní době již upřednostňuje náhradu škody v podobě uvedení v původní stav, tak i přesto v trestním řízení je možno uplatnit nárok na náhradu škody pouze v případě, pokud je uvedena v penězích. Uvedení v původní stav tedy není v trestním řízení možné.

Ve chvíli, kdy je u trestního soudu jednáno o náhradě škody, vzniká překážka zahájeného řízení, která brání civilnímu soudu, aby o téže věci vedl vlastní řízení. Není tedy možné, aby ve stejné věci zároveň mohl rozhodovat jak civilní, tak trestní soud.¹²³ Tuto zákonnou překážku, nalezneme v ustanovení § 83 OSŘ.

Pokud trestní soud výrokem přisoudí poškozenému náhradu škody, pak již poškozený nemůže požadovat náhradu této škody u civilního soudu. V případě, kdy trestní soud vyhoví nároku na náhradu škody pouze z části, je možné u civilního soudu požadovat náhradu škody nerozsouzené. Tedy pouze rozdíl mezi částkou požadovanou a částkou rozsouzenou. Civilní soud není samotným rozsudkem trestního soudu vázán¹²⁴, ale pravomocné přisouzení nároku náhrady škody v adhezním řízení brání projednání stejné věci v civilním soudnictví.¹²⁵

Samotné adhezní řízení není samostatné, je vždy součástí trestního řízení, splývá s ním. Soud v adhezním řízení posuzuje nárok poškozeného na náhradu škody, dle hmotného práva, což je předmětem tohoto řízení. U tohoto řízení je důležitá zásada formálnosti, stejně jako u trestního řízení. Je zde tedy mnoho zákonem daných náležitostí, bez nichž by nemohlo být v tomto řízení rozhodnuto.¹²⁶

Mezi základní podmínky adhezního řízení patří včasné uplatnění návrhu, musí být splněna zákonná lhůta k uplatnění tohoto návrhu, stejně tak nemůže být

¹²³ PETŘÍČEK, Libor. *K postavení poškozeného v trestním řízení*. Epravo.cz [online]. 2003, 21. 3. 2003 [cit. 2014-01-2017]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-postaveni-poskozeneho-v-trestnim-rizeni-22115.html>

¹²⁴ § 135 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹²⁵ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 226.

¹²⁶ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 226.

nárok na náhradu škody již promlčen. Z návrhu musí být zřejmé, v čem škoda spočívá, a že byla způsobena trestným činem, o jehož vině se v tomto trestním řízení rozhoduje.¹²⁷ Nárok musí být v návrhu vyčíslen v peněžité částce nebo zde musejí být uvedeny skutečnosti, z nichž lze tuto částku určit a musí být uplatňován osobou oprávněnou k podání tohoto návrhu.¹²⁸

Ačkoliv má adhezní řízení řadu výhod oproti civilnímu, jsou v něm jisté limity a ačkoliv dokazování v tomto řízení je podobné jako v řízení občanském, má od něj odlišný charakter. Především v tom, že důkazní břemeno leží na orgánech činných v trestním řízení, které mají za úkol především dokazovat podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení.¹²⁹ Proto je tedy vhodné uplatňovat nárok na náhradu škody v adhezním řízení pouze u případů, kdy se jedná o jednodušší nárok.

3.2.3. Rozhodčí řízení

Toto alternativní řízení se užívá v majetkových vztazích. Je závislé na domluvě stran, kdy je možné přenést rozhodovací pravomoc ze soudů obecných na nezávislého rozhodce, rozhodčí senát či soud. Dle judikatury je pro takovéto řešení uzavření tzv. rozhodčí doložky.¹³⁰ Rozhodčí doložkou rozumějme smlouvu mezi škůdcem a poškozeným, která se může týkat jak jednotlivého již vzniklého sporu nebo může být uzavřena pro všechny spory, které mezi stranami smlouvy v budoucnosti nastanou a to z určitého vymezeného okruhu právních vztahů nebo z určitého právního vztahu.¹³¹

Spory týkající se náhrady škody nejčastěji řeší rozhodčí soud na základě rozhodčí doložky v rámci určitého právního vztahu, určujícího povinnost, jejímž

¹²⁷ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 227.

¹²⁸ VICHEREK, Roman. Podmínky přiznání nároku na náhradu škody v trestním řízení. Epravo [online]. 2014, říjen [cit. 19. března 2017]. Dostupné na WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/podminky-priznani-naroku-na-nahradu-skody-v-trestnim-rozeni-95828.html>

¹²⁹ § 89 odst. 1 písm. e) zákona č. 141/1961 Sb., Trestního řádu.

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. 26 Odo 407/2006.

¹³¹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 236.

porušením ke škodě došlo.¹³² Pokud ovšem ke škodě došlo bez toho, aby měli strany mezi sebou sjednanou rozhodčí doložku, pak je možné, aby si strany rozhodčí smlouvou sjednaly, že spor o náhradu škody bude řešit jimi zvolený nezávislý rozhodce, senát nebo rozhodčí soud.

Rozhodčí řízení má oproti civilnímu řešení sporů výhodu v tom, že zde nedochází k procesním průtahům, tudíž je řízení značně rychlejší. Také se jedná o neveřejné řízení, tudíž je zde vyšší ochrana informací než u běžného občanskoprávního řízení. Velmi důležitým prvkem, který rozhodčí soud oproti běžnému soudnictví nabízí, je prvek tzv. ekvity. To znamená snížení rigidity, kdy se nemusí rozhodce řídit pouze platnými zákony, ale může rozhodnout i na základě spravedlnosti.¹³³

V České republice je možnost podávání žalob k zákonem zřízeným stálým rozhodčím soudům. Mezi tyto patří například Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, který byl zřízen na základě ustanovení § 19 odst. 1 ZoHKČR. Pokud poškozený podá žalobu na náhradu škody k některému ze stálých rozhodčích soudů, nastávají dnem podání této žaloby stejné účinky jako u podání žaloby obecnému soudu, včetně stavění promlčecí, či prekluzivní lhůty.¹³⁴

3.2.4. Uzavření mediační dohody

Strany, mezi nimiž vznikl spor o náhradu škody, mají možnost tento spor vyřešit za pomoci mediační dohody. Tato dohoda vzniká před mediátorem, který vede mediační řízení a snaží se o smírné vyřešení sporu.

Mediátorem je osoba, která je zapsána v seznamu mediátorů vedeným Ministerstvem spravedlnosti ČR.¹³⁵ Během mediačního řízení neběží promlčecí lhůty, nastává tzv. stavění promlčecí lhůty.¹³⁶ Mediační dohoda netvoří překážku *res iudicata*, je tedy i přes její uzavření možné uzavření sporu některým z dalších

¹³² ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 236.

¹³³ § 25 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení.

¹³⁴ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 237.

¹³⁵ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 238.

¹³⁶ § 647 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

zde uvedených způsobů. Osoba škůdce tedy nedisponuje jistotou, co se konečného řešení sporu týče. Z tohoto důvodu to je pro škůdce nevýhodné a nemá tedy motivaci k uzavření mediační dohody.¹³⁷

Nevýhodou může být mediační dohoda i pro poškozeného, a to především, z toho důvodu, že není soudně vymahatelná. Samotným uzavřením mediační dohody tedy nevzniká exekuční titul. Tuto překážku je však možné odstranit dodatečným schválením soudu, které bude mít podobu smíru.¹³⁸ Případně je ideální mediační dohodu uzavřít formou notářského zápisu se svolením k přímé vykonatelnosti.¹³⁹ Bez tohoto se musí poškozený spoléhat na to, že škůdce bude ochoten náhradu škody uhradit, a to ve lhůtě, kterou si stanoví v mediační dohodě.

Mediaci je možné provést pouze za předpokladu, že poškozený i škůdce mají v úmyslu dojít ke smírnému řešení sporu. Pro osobu poškozeného bude tedy mediace nevýhodná vždy, pokud bude přesvědčen o tom, že škodu nezpůsobil. V takovém případě je pro osobu poškozeného výhodnější využít možnosti posoudit spor nezávislým orgánem, tedy soudem.¹⁴⁰

Mediace je tedy využitelná především v případech, kdy škůdce je ochoten připustit buď svoji vinu na celé škodné události, nebo alespoň její část. A také musí být ochotný k dohodě o náhradě způsobené škody. Pro poškozeného by mediace byla výhodná v okamžiku, kdy by byl případný výsledek sporu u nezávislého orgánu nejistý, a měl by zájem, alespoň o částečnou úhradu způsobené újmy.¹⁴¹

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že mediační dohodu je vždy potřeba zvážit, a to zvláště v každém jednotlivém případě. Dále je třeba zajistit vymahatelnost této mediační dohody, ideálně výše zmíněnými způsoby.¹⁴²

¹³⁷ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 238.

¹³⁸ § 67 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹³⁹ § 71 a násl. zákona č. 358/1992 Sb., Notářský řád.

¹⁴⁰ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 239.

¹⁴¹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 239.

¹⁴² ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 239.

Především proto, aby měl poškozený případnou možnost domoci se svého práva k náhradě způsobené újmy například u exekutorských úřadů.

3.2.5. Smírčí řízení a dohoda o narovnání

Smírčí řízení na rozdíl od mediační dohody probíhá u soudu, který je věcně i místně příslušný. „*Jestliže by věcně příslušný byl krajský soud, může provést smírčí řízení a schválení smíru i kterýkoli okresní soud.*“¹⁴³ Soudu je tedy podán návrh na uzavření smíru, a pokud tento již byl uzavřen, pak je možné požádat o jeho schválení.¹⁴⁴

Z hlediska práva hmotného se jedná o oboustrannou dohodu účastníků sporu, která upravuje jejich práva a povinnosti a je schválena soudem. Soud má za úkol před schválením smíru zkontrolovat, zda je tato dohoda platná, tedy zda má všechny náležitosti, které je potřeba zkoumat z hlediska práva hmotného.¹⁴⁵

Výhodou oproti mediaci je to, že schválený smír má stejné účinky jako pravomocný rozsudek. Je proto závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro ostatní orgány.¹⁴⁶ Může tedy být i exekucním titulem. Dále zvyšuje právní jistotu škůdce i poškozeného, protože tvoří překážku *res iudicate*.

Návrh na zrušení usnesení o schválení smíru, lze podat ve lhůtě tří let od právní moci usnesení o schválení smíru.¹⁴⁷ Musí však být splněna podmínka, že smír nesplňuje podmínky stanovené hmotným právem, tudíž je dle hmotného práva neplatným. Dále proti usnesení, kterým byl schválen smír, není přípustné odvolání.¹⁴⁸ Z podstaty smírčího řízení, také vyplývá, že účastníci nemají nárok na úhradu nákladů řízení.¹⁴⁹ Důležitým faktorem u dlouho trvajících sporů je, že smír může soud schválit kdykoliv během řízení, a to i v řízení odvolacím, kdy soud v první instanci rozhodl rozsudkem pro zmeškání.¹⁵⁰

¹⁴³ § 67 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹⁴⁴ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 239.

¹⁴⁵ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 239.

¹⁴⁶ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 239.

¹⁴⁷ § 99 zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹⁴⁸ § 202 odst. 1 písm. f) zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹⁴⁹ § 146 odst. 1 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, ze dne 8. 3. 2005.

Jedinou nevýhodou smírčího řízení, může být nulová možnost náhrady nákladů řízení, ačkoliv žalobce musel vynaložit určité prostředky k zahájení řízení, například soudní poplatek, náklady advokátního zastoupení apod. Výhodou samozřejmě, je, že samotné usnesení o schválení smíru je exekučním titulem a není třeba žádného dodatečného schvalování.¹⁵¹

Pokud strany sporu nechtějí nebo nepotřebují k vyřešení sporu asistenci soudu či mediátora, pak mají možnost mezi sebou uzavřít dohodu o narovnání.¹⁵² Tato dohoda je hmotněprávní dokument, který sám o sobě také není exekučním titulem. Dále také podepsáním dohody nedochází ke stavění promlčecí lhůty.¹⁵³ Podepsání dohody však může fungovat jako silný důkazní prostředek při případném soudním sporu.¹⁵⁴

Soudní spor by nastal v momentě, kdy by poškozený nebyl ochoten hradit smluvenou částku za náhradu škody dle dohody o narovnání. Poté by musel poškozený podat žalobou k příslušnému soudu a postupovat, jak je popsáno výše, v civilním řízení. Výsledkem tohoto řízení by byl exekuční titul, na jehož základě by mohl vymáhat peněžitou částku za náhradu způsobené újmy v něm uvedenou.

¹⁵¹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 240.

¹⁵² § 1903 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁵³ § 647 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁵⁴ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 240.

4. Bolestné podle OZ

Se změnou právní úpravy soukromého práva došlo ke sjednocení náhrad souvisejících s ublížením na zdraví. Občanský zákoník tedy nyní zastřešuje nejen odškodnění ublížení na zdraví, ale i veškerá práva související s ochranou osobnosti člověka.

Dle nálezu Ústavního soudu České republiky není ublížením na zdraví pouze zhoršení zdravotního stavu jedince, ale také ztráta jeho očekávaného zlepšení způsobená vadami postupu poskytovatele zdravotní služby.¹⁵⁵ Tímto nálezem tedy Ústavní soud ublížení na zdraví, jemuž rozumíme jako medicínský diagnostikovanému následku zásahu do fyzické či duševní integrity člověka, kterým dochází k znesnadnění dosavadního života jedince formou narušení jeho tělesných či duševních funkcí, určuje, že k ublížení na zdraví může dojít i při postupu, kterým se snaží lékařský personál odvrátit zásah do fyzické integrity jedince a tedy i bolest.

*„Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“*¹⁵⁶ Toto ustanovení občanského zákoníku se odlišuje od obecných ustanovení, které se vztahují k ochraně osobnosti člověka. Z textu tohoto ustanovení vyplývá pro škůdce povinnost k náhradě tří konkrétně specifikovaných nároků, a to nároku na odčinění vytrpěné bolesti (bolestného), náhradu za jinou nemajetkovou újmu, jíž rozumíme především duševní útrapy a náhradu za ztížení společenského uplatnění poškozeného.¹⁵⁷

Velkou změnou, kterou přináší občanský zákoník je možnost žádat o odškodnění nemajetkové újmy nejen ze strany poškozeného, ale i osob poškozených, které tuto újmu mohou vnímat jako své osobní neštěstí.

¹⁵⁵ Nález Ústavního soudu České republiky, III.ÚS 2253/13, ze dne 9. ledna 2014.

¹⁵⁶ § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁵⁷ HULMÁK Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář*. 1. vydání, Praha : C.H. Beck, 2014, str. 1704 – 1717.

4.1. Bolestné

Bolestné je označení náhrady za vytrpěnou bolest. V současnosti definici bolestného nenalezneme v žádném zákonném předpisu. Do 1. Ledna 2014 bylo bolestné definováno v tzv. náhradové vyhlášce, tedy vyhlášce č. 440/2001 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění. České soudy definici bolestného dle této Vyhlášky dlouhodobě uznávaly. I z tohoto důvodu se domnívám, že je možno se s touto definicí ztotožnit i po reformě práva soukromého. Za bolest dle této vyhlášky se považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla.¹⁵⁸ Zadostiučinění za způsobenou bolest se určuje výší určitého peněžitého plnění.

Dle nové úpravy soukromého práva se dá bolest definovat jako: „*subjektivní nepříjemný pocit, psychický stav, který je spojen s poruchou běžného fungování fyziologických procesů.*“¹⁵⁹ Moderní medicína zná mnoho podob bolesti a tu následně rozlišuje na akutní, chronickou a další zvláštní druhy bolesti, mezi které patří například fantomové bolesti, se kterými se běžně lékaři setkávají po amputacích končetin, myofasciální bolesti, tyto se projevují v odlišném místě od zdroje potíží, analgie a dále neuropatické bolesti, vyskytující se u diabetiků, bolesti průlomové a nádorové.¹⁶⁰

Bolest se může projevovat pláčem, různými grimasami, sevřeným hrdlem, suchem v ústech, zvýšeným pocením či potížemi s dýcháním a za bolest můžeme považovat i jiné nepříjemné prožitky, mezi něž patří například závratě a podobně.¹⁶¹ Bolest může být způsobena nejen přímým zásahem do tělesné integrity poškozeného škůdcem, ale je možné ji způsobit také následnou léčbou či odstraňováním následků předchozího zásahu do tělesné integrity.¹⁶² Pod pojem bolest nespadá pouze bolest fyzická, ale i bolest psychická, tato se může projevovat formou smutku, deprese či strachu z dalších následků, OZ takovouto

¹⁵⁸ §2 odst. 1 vyhlášky 440/2001 Sb.

¹⁵⁹ HULMÁK Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář.* 1. vydání, Praha : C.H. Beck, 2014, str. 1704-1717.

¹⁶⁰ DOLEŽAL, Adam. Finanční satisfakce v případě zásahu do osobnostního práva na fyzickou integritu (část druhá), *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2012, roč. 2, č. 2, str. 1-13.

¹⁶¹ DOLEŽAL, Adam. Finanční satisfakce v případě zásahu do osobnostního práva na fyzickou integritu (část druhá), *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2012, roč. 2, č. 2, str. 1-13.

¹⁶² KOBLIHA, Ivan a kol. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona.* Praha: Leges, 2012, str. 169.

bolest zastřešuje pod pojmem duševní útrapy, které se odčínají jako další nemajetková újma, případně v rámci ztížení společenského uplatnění.¹⁶³

Právní úprava obsažená v občanském zákoníku stanovuje, že odčinění má plně vyvážit vytrpěné bolesti.¹⁶⁴ U bolesti se ovšem jedná o nemajetkovou újmu a ta je ovšem velmi obtížně zjistitelná, respektive měřitelná. Je tedy potřeba dokázat existenci této újmy potažmo bolesti z určitých vnějších projevů, tyto lze zjistit pomocí objektivních lékařských kritérií. Mezi tato kritéria patří závažnost, způsob a rozsah ublížení na zdraví, dle nichž je možné posléze odhadnout, jak dlouho poškozený trpí a jaká je intenzita bolesti.¹⁶⁵

Samotné odčinění fyzického či psychického utrpení není jediným účelem bolestného. Účelem bolestného je také odškodnění stavů, které samotnou bolest provázejí. Mezi tyto stavy je možno zařadit například stres nebo ztrátu pohodlí, které z povahy věci s bolestí souvisí. Mnohdy ovšem dochází k situacím, kdy tyto doprovodné jevy bolesti převyšují obvyklý stav, který se v obvyklých situacích u bolesti může objevit. Pokud tato situace nastane, je třeba již tuto nemajetkovou újmu kvalifikovat jako duševní útrapy.

4.2. Ztížení společenského uplatnění

Navzdory proklamované diskontinuitě občanský zákoník stále zachovává termín ztížení společenského uplatnění, a to i přes to, že dle názoru některých autorů je tento termín typický pro socialistické zákonodárství, i z toho důvodu, že se tento termín poprvé objevuje v zákonu číslo 40/1964 Sb..¹⁶⁶

Jelikož nemajetková újma způsobená zásahem do fyzické či psychické integrity jedince může vzniknout v rozličných životních sférách člověka, tak i v náhradě za ztížení společenského uplatnění je zahrnuto široké spektrum možných újem. Posuzuje se tedy, s jakou intenzitou je jedinec omezen tou kterou újmou ve své možnosti se nadále realizovat v běžném a společenském životě. U odškodnění je tedy třeba zahrnout veškeré trvalé a nepříznivé následky ublížení na zdraví, které mají vliv na další uplatnění jedince ve společnosti, a to zejména ve

¹⁶³ HULMÁK Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář*. 1. vydání, Praha : C.H. Beck, 2014, str. 1704 -1717.

¹⁶⁴ § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁶⁵ ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer, 2014, str. 287.

¹⁶⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol., *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. 1. vydání. Praha, Wolters Kluwer, 2014, str. 1516.

sféře rodinné, kulturní, politické, sportovní a především ve sféře jeho dosavadní obživy či přípravy na výkon určitého povolání, ale také je třeba při určování výše náhrady za ztížení společenského uplatnění přihlídnout k věku poškozeného v době újmy.¹⁶⁷

Cílem náhrady za ztížení společenského uplatnění je poskytnout poškozenému kompenzaci za nemožnost žít následkem ublížení na zdraví svůj život plnohodnotně, neboť poškozený je nucen učinit ve svém životě zásadní změnu v podobě např. změny profese, změny způsobu trávení volného času, omezení či naprostého vyloučení sportovních aktivit, ztrátu kontaktu s lidmi a v neposlední řadě také, v případě nemohoucnosti, prožití života s nezbytnou odkázaností na pomoc ostatních lidí.¹⁶⁸

Důležitým faktorem pro posouzení náhrady újmy za ztížení společenského uplatnění je posouzení dosavadního života poškozeného s životem, který bude poškozený schopen vést po ukončení, respektive ustálení jeho léčby. Stejný zásah do tělesné či duševní integrity jedince může u různých osob vyvolat odlišné reakce a proto je důležité tento dopad řešit u každého poškozeného individuálně. Například ztráta prstu pianisty, který kvůli tomu musí zcela zanechat své profese, je jistě těžším následkem než u člověka, pro kterého tento následek představuje jen menší omezení v jeho pracovním či soukromém životě.¹⁶⁹ Toto je třeba posoudit i v případech, kdy je poškozená osoba nezletilá. V tomto případě následkem zásahu do tělesné a duševní integrity může dojít k omezení volby budoucího povolání. Podobně je toto třeba zohledňovat i osob starších, jelikož tyto osoby již mají omezenou možnost přizpůsobení se na nové podmínky a tedy i možnost změny svého pracovního zařazení.

U ztížení společenského uplatnění, které vznikne následkem ublížení na zdraví, nemusí být pouze fyzického charakteru, ale jedná se i o trvalé následky psychického rázu. Mezi nejčastější vyskytující se formy trvalých následků patří různé formy zohyždění, ztráta smyslu, ztráty končetiny, omezení hybnosti, ztráta reprodukční schopnosti, močová inkontinence, jizvy po popáleninách či operacích,

¹⁶⁷ KOBLIHA, Ivan a kol. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. Praha: Leges, 2012, str. 172.

¹⁶⁸ HULMÁK Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář*. 1. vydání, Praha : C.H. Beck, 2014, str. 1704-1717

¹⁶⁹ HULMÁK Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář*. 1. vydání, Praha : C.H. Beck, 2014, str. 1704-1717

depresivní či paranoidní stavy, ale také zmenšená šance najít partnera, uzavřít sňatek a založit rodinu apod.¹⁷⁰

Při posuzování míry ztížení společenského uplatnění po účinnosti OZ byl vytvořen zcela nový systém. Tento jednak zohledňuje odborné posouzení a zatřídění újmy. Ale především zohledňuje a výrazně lépe definuje rozsah postižení, který na základě zdravotní újmy vznikl. „*Jednak ve vztahu k průměrnému (obvyklému) poškozenému, a to zejména z pohledu všech myslitelných stránek lidského života, tj. všech oblastí, v nichž pro trvalé zdravotní následky dochází k omezení či dokonce k plnému vyřazení z možnosti se společensky uplatnit a naplnit tak zákonem předvídanou podmínku „lepší budoucnosti“, jednak s přihlédnutím k individuálním odlišnostem každého jednotlivého případu.*“¹⁷¹

Rozdíl mezi Vyhláškou a Metodikou je především ve stanovování rozsahu omezení. Metodika vyjadřuje rozsah omezení v procentech, tímto tedy odstraňuje problémy ve výkladu ztížení společenského uplatnění. Při posuzování na základě Vyhlášky, která neužívala procentuální vyjádření, se vyskytovaly mnohé problémy, například při kumulaci některých položek přílohy vyhlášky a dále pak v otázkách mimořádného zvyšování náhrady rozhodnutím soudu podle § 7 odst. 3 vyhlášky, které nehledě na kritiku nedostatečnosti výše náhrad velmi výrazným způsobem otevíralo prostor pro úvahu soudu, avšak do značné míry devalvovalo preciznost při provedení základního bodového ohodnocení.¹⁷²

Etiologickým výkladem se dle Vyhlášky při tvorbě klasifikace nebralo v potaz vymezení důsledků pro život poškozeného. Mnohdy se posuzovala kritéria, díky kterým se přihlíželo ke zvýšení náhrady soudem, nikoliv z pohledu medicínského. Při posuzování ztížení společenského uplatnění dle Vyhlášky se tedy prakticky spoléhalo pouze na obecné zjištění újmy v životě poškozeného,

¹⁷⁰ HULMÁK Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář*. 1. vydání, Praha : C.H. Beck, 2014, str. 1704-1717

¹⁷¹ REDAKCE, Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Bulletin advokacie*, Prosinec 2014, číslo 12/2014, str. 69.

¹⁷² REDAKCE, Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Bulletin advokacie*, Prosinec 2014, číslo 12/2014, str. 69.

týkající se jeho společenské interakce, z níž byl poškozený díky vzniku újmy vyřazen, nebo jeho činnost byla v tomto směru omezena.¹⁷³

4.3. Duševní útrapy

Duševní útrapy občanský zákoník vymezuje jako jinou nemajetkovou újmu, která vznikla zásahem do přirozeného práva člověka.¹⁷⁴ Škůdce je tedy povinen dle občanského zákoníku vedle náhrady utrpěné bolesti, také nahradit jinou nemajetkovou újmu. Touto újmu se rozumí psychická bolest prodělaná v souvislosti s ublížením na zdraví.

Duševními útrapami rozumíme vnitřní mučivé pocity, které mohou mít obecně podobu trýzně, strachu, utrpení, nepříjemného stresu, smutku, zármutku, úleku, znepokojení či ponížení vzniklého v souvislosti se zásahem škůdce do integrity poškozeného.¹⁷⁵ Duševní útrapy jedince se mohou projevovat jak zevními projevy, například třesem, škytavkou, pláčem, koktáním, apod., podstatnou složkou těchto útrap je zásah do psychického stavu jedince. U poškozeného se projevují duševní útrapy přímo spojené s tělesným zraněním, především strachem, prožívanou trýzní, utrpením, stresem, smutkem, úlekem, znepokojením, pocitem ponížení, apod.

Jelikož se jedná o velmi individuální újmu, tak určení odškodnění duševních útrap je oproti posouzení fyzické bolesti velmi složitým procesem. Je třeba najít v procesu určení odškodnění některá objektivizující a rozpoznatelná kritéria, která se v jednotlivých případech ublížení na zdraví vyskytují. Abychom tato kritéria byli schopni odhalit, pak je nutné provést objektivní znalecké zhodnocení poškozeného a to příslušnými znalci z oboru psychiatrie, případně neurologie. Je ovšem důležité, aby byl zachován individuální přístup k poškozenému a aby byly zahrnuty veškeré faktory, které mohly přispět k jeho duševním útrapám.

¹⁷³ REDAKCE, Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Bulletin advokacie*, Prosinec 2014, číslo 12/2014, str. 69.

¹⁷⁴ § 2956 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁷⁵ HULMÁK Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014), Komentář*. 1. vydání, Praha : C.H. Beck, 2014, str. 1701 - 1702

4.4. Újma na životě a zdraví

Jedná se o nejzávažnější zásah do právem chráněné sféry člověka.¹⁷⁶ Málokdy lze následky tohoto zásahu efektivně odčinit. Avšak vznikají zde nároky na náhradu škody, které lze efektivním způsobem vymáhat a mnohdy je poškození zdraví, ale i úmrtí člověka snadno vyčíslitelné, pokud mluvíme pouze o majetkové újmě.

U nemajetkové újmy je vyčíslení náhrady škody výrazně složitější, a to i z toho důvodu, že ji lze odčinit penězi jen do určité míry. Jak je známo, peníze nejsou všechno, ale bývá to nejčastější prostředek k odčinění nemajetkové újmy. I přesto, že lze nemajetkovou újmu odčinit i jiným způsobem, například omluvou, ve valné většině případů se jedná a i v budoucnu se bude jednat o značné majetkové nároky.

4.4.1. Majetková újma na zdraví

Majetkovou újmu na zdraví lze poměrně snadno vypočítat z účelně vynaložených nákladů spojených s péčí o zdraví poškozeného, jeho osobu a domácnost, dále se zde počítá náhrada za ztrátu výdělku poškozeného a ztráta na důchodu poškozeného.

Toto je změna v OZ oproti předchozí úpravě, kdy se počítá s náhradou veškerých nákladů vynaložených na péči o poškozeného¹⁷⁷ oproti Obč. zák., kde byla povinnost uhradit pouze účelné náklady spojené s léčením.¹⁷⁸ Pro poškozeného je důležité, aby mu byly nahrazeny veškeré náklady, které jsou s jeho zotavením spojeny, ale i s udržením jeho zdravotního stavu do budoucna. K náhradě těchto nákladů je škůdce povinen vždy a nelze se jich zprostit.¹⁷⁹ Jediná možnost zproštění se náhrady těchto nákladů je prokázat, že poškozený takto získané prostředky neužívá nebo nepotřebuje ke svému zotavení.

Ve chvíli kdy je poškozený zdravotně indisponován, ve většině případů nemůže vykonávat zaměstnání nebo jinou činnost k tomu, aby vydělal peníze.

¹⁷⁶ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 122.

¹⁷⁷ § 2960 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁷⁸ § 449 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb.

¹⁷⁹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 123.

Poškozený může být zaměstnanec, student, invalidní důchodce, podnikatel či důchodce. Pak náhrada majetkové újmy musí nahradit veškeré příjmy, ušlý zisk i ušlý výdělek poškozeného.

Pokud je poškozeným zaměstnanec, pak po dobu jeho pracovní neschopnosti je škůdce povinen hradit ztrátu na výdělků poškozeného. Ta se vypočítává rozdílem mezi průměrným výdělkem poškozeného před vznikem újmy a náhradou toho, co poškozenému bylo vyplaceno v důsledku nemoci či úrazu.¹⁸⁰ Nejčastěji na dávkách nemocenského pojištění podle zákona o nemocenském pojištění.

U žáků či studentů je situace velmi podobná. Ti mohou požadovat náhradu za ztrátu výdělků za dobu po ukončení studia, respektive povinné školní docházky či jiné přípravy na výkon řemesla. Tuto náhradu je škůdce povinen hradit po dobu, „o kterou se jeho povinná školní docházka, studium nebo příprava na povolání prodloužily následkem újmy na zdraví,“¹⁸¹ či po dobu, kdy bude trvat „neschopnost následkem újmy na zdraví,“¹⁸² či po dobu „trvání zdravotního postižení vzniklého následkem újmy na zdraví, které zpravidla brání úplnému zapojení do výdělečné činnosti,“¹⁸³ nebo po dobu „trvání zdravotního postižení vzniklého následkem újmy na zdraví, které částečně brání zapojení do výdělečné činnosti, pokud nezameškává vlastní vinou příležitost k výdělků výkonem práce pro něho vhodné.“¹⁸⁴

V případech kdy je poškozený podnikatel a nemůže vykonávat výdělečnou činnost, pak je škůdce povinen nahradit poškozenému jeho zisk. Ten se určuje průměrným ziskem, kterého poškozený dosahoval před vznikem újmy. Do tohoto se zisku započítávají i náklady vynaložené do rozvoje svého podnikání, které byly účelně investovány za účelem zvýšení zisku.

Je samozřejmé, že potencionální výdělek poškozeného, ať již patří do kterékoliv výše uvedené skupiny, se vyvíjí. Proto je třeba přihlížet ke zvyšování výdělků v daném oboru při určování důchodu, jakož i k pravděpodobnému růstu

¹⁸⁰ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 123.

¹⁸¹ § 2962 odst. 2 písm. a) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸² § 2962 odst. 2 písm. b) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸³ § 2962 odst. 2 písm. c) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸⁴ § 2962 odst. 2 písm. d) zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

výdělku či zisku poškozeného, dle rozumného očekávání.¹⁸⁵ OZ nepředpokládá tzv. valorizaci. I z tohoto důvodu bude při rozhodování o výši důchodu, či renty, záviset především na racionální úvaze soudu. V budoucnu také na ustálené judikatuře.

4.4.2. Nemajtková újma na zdraví

Pro výpočet nemajtkové újmy, způsobené ublížením na zdraví jsou důležité již výše zmíněné bolestné a ztížení společenského uplatnění. Dále to je zvýšení peněžitého důchodu za ztrátu na výdělku z důvodu vynaložení většího úsilí nebo větší námahy, které by poškozený nebýt škodné události nemusel vynaložit a další případná nemajtková újma.¹⁸⁶

Problematické u určování nemateriální újmy je nejen poměr principu přiměřenosti délky soudního řízení s principem povinnosti soudu zhodnotit veškeré aspekty daného případu. Problém nastává i v legislativě, kdy nemateriální újma, která byla určována vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztíženého společenského uplatnění (dále jen „Vyhláška“), která byla zrušena účinností OZ a nahrazena pouze jedním paragrafem.¹⁸⁷ „*Újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajtkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.*“¹⁸⁸

Podle znění výše uvedeného ustanovení se má při určování nemajtkové újmy užívat zásad slušnosti. Toto s sebou nese velkou problematiku i rozpory nejen v akademické obci. A to především z toho, že lze jen těžko určovat výši bolestného na základě zásad slušnosti, jelikož nejsou nikde kodifikovány, tudíž zde není možnost žádných korektivů. U bolestného lze přistoupit k tabulkám, podobným těm, které byly uvedeny ve Vyhlášce¹⁸⁹, avšak u ztížení společenského

¹⁸⁵ § 2963 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸⁶ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajtkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 125.

¹⁸⁷ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajtkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 125.

¹⁸⁸ § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁸⁹ Viz Metodika Nejvyššího soudu

uplatnění nám zákonodárce nenabízí žádný návod, proto se zde bude muset užít zásady slušnosti vždy.¹⁹⁰

Zrušením Vyhlášky tedy došlo jednak k právní nejistotě, a to do doby, kdy bude ustálena judikatura, což může trvat i více než deset let.¹⁹¹ Byla zde reálná hrozba toho, že by se každý jednotlivý případ musel řešit soudní cestou, což by způsobilo nadměrné zahlcení soudního systému. A to především z toho důvodu, že jednou z nejčastějších příčin, kdy dochází k ublížení na zdraví, jsou dopravní nehody.

Tyto případy řeší pojišťovny a to na základě smluvního pojištění vozidel¹⁹² každého řidiče. Mohla by nastat i situace, kdy např. viník dopravní nehody nemá smluvní pojištění vozidla. V tom případě by za něho pravděpodobně hradila ČKP a potom od něho regresem vymáhala. ČKP hradí tuto škodu z garančního fondu, či fondu zábrany škod, do kterého povinně přispívají všechny komerční pojišťovny. Pokud by viník nesouhlasil s výší finanční náhrady, obrátil by se na znalce v příslušném oboru.

Z důvodu právní nejistoty by pojišťovny musely řešit každý jednotlivý případ u soudu namísto vypláčení pojistného.¹⁹³ Z této obavy proto Nejvyšší soud zveřejnil dne 14. dubna 2014 Metodiku.¹⁹⁴ Rozboru této Metodiky, a konkrétních způsobů užití respektive jejich odlišností od Vyhlášky se budu blíže zabývat v následujících kapitolách.

4.4.3. Majetková újma při usmrcení člověka

Do nákladů, které představují majetkovou újmu při usmrcení člověka, se započítávají náklady spojené s pohřbem, náklady na výživu pozůstalým a výživné

¹⁹⁰ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 125.

¹⁹¹ Odhad na základě ustálení judikatury, po účinnosti Vyhlášky

¹⁹² Na základě zákona 168/1999 Sb.

¹⁹³ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 126.

¹⁹⁴ Metodika Nejvyššího soudu České republiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví přijatá občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu České republiky dne 12. 3. 2014 a publikována na webových stránkách Nejvyššího soudu České republiky dne 14. 4. 2014

dalším osobám, pokud jim usmrcený poskytoval určitá plnění, přestože k tomu nebyl ze zákona povinen.¹⁹⁵

Náklady na pohřeb je škůdce povinen hradit osobě, která s pohřbem měla výlohy, a to ve výši odpovídající rozdílu mezi reálně vynaloženými náklady s veřejnou dávkou. Tato veřejné dávka tzv.: „pohřebné“ se hradí pouze taxativně určeným osobám, pokud splní podmínky dané § 47 ZoSP.

Škůdce, který smrt osoby způsobil, je tedy povinen uhradit veškeré náklady, které přesahují částku 5000,- Kč, která v současnosti představuje pohřebné.¹⁹⁶ Zákonodárce zde ovšem myslí na spravedlivé zadostiučinění. Nelze tedy vypravit velkolepý pohřeb, pokud k tomu není okolnostmi dané odůvodnění. Soud tedy při určování výše náhrady za pohřeb musí přistupovat individuálně ke každému případu zvlášť.¹⁹⁷

Podobným způsobem se vypočítává dávka náhrady škody, kterou je škůdce povinen hradit pozůstalým. Vypočítává se rozdílem mezi částkou, kterou pozůstalým poskytoval zemřelý, ke dni své smrti a dávkou, která je pozůstalým poskytována z téhož důvodu v rámci sociálního zabezpečení.¹⁹⁸ Toto odškodnění se poskytuje buď jednorázovou částkou, nebo ve formě měsíční renty.

U posledního nároku na náhradu majetkové újmy při usmrcení člověka, kterým je příspěvek na výživné i jiné osobě, se musí soud rozhodovat na základě důvodů slušnosti.¹⁹⁹ Může se jednat o pravidelné finanční dávky, které zemřelý poskytoval osobám, za které cítil určitou zodpovědnost, i když vůči nim neměl ze zákona žádnou povinnost.²⁰⁰ Mohou to však také být pravidelné dávky na charitativní účely.

¹⁹⁵ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 129.

¹⁹⁶ § 48 zákona č. 589/1992 Sb., zákona o sociálním pojištění.

¹⁹⁷ § 2961 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

¹⁹⁸ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 130.

¹⁹⁹ § 2966 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

²⁰⁰ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 130.

4.4.4. Nemajetková újma při usmrcení člověka

Podobně jako u nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, jsou v této kategorii zahrnuty duševní útrapy, ovšem ty, které byly způsobeny osobám blízkým zemřelému. Škůdce je povinen plně nahradit nemajetkovou újmu osobám blízkým zemřelého, tato újma se nahrazuje typicky v penězích.²⁰¹ Tato forma odškodnění se neužívá pouze v případech, kdy dojde k usmrcení člověka, ale i v případech, kdy dojde k zásahu do fyzické integrity osoby při zvlášť závažném ublížení na zdraví.²⁰²

Znovu bude v těchto případech na individuálním posouzení soudu, v jaké výši a jakým způsobem bude škůdce tuto škodu nahrazovat. Znovu v tomto případě bude delší dobu trvat, než se ustálí judikatura, tím pádem i částka, kterou bude v obdobných případech osobám blízkým poškozeného hrazena.

Tato změna přišla s účinností OZ, kdy předcházející úprava taxativně určovala částku „240.000,- Kč pro pozůstalého manžela, každé dítě i rodiče, v případě ztráty nepočatého dítěte se jednalo o částku 85.000,- Kč, sourozenci 175.000,- Kč, a každé další osobě žijící ve společné domácnosti s usmrceným v době vzniku události, která byla příčinou škody na zdraví s následkem jeho smrti, 240.000,- Kč.“²⁰³ Dle mého názoru je individuální přístup k určování výše škody rozumnější, otázkou však je, jakým způsobem budou soudy v těchto věcech rozhodovat, případně, zda to nebude přílišná byrokratická zátěž.

Při zvlášť závažném ublížení na zdraví se mnohdy poškozený potýká s určitými následky, s nimiž se musejí členové jeho rodiny srovnat a přizpůsobit jim své životy. I proto byla náhrada nemajetkové újmy pro osoby blízké poškozeného rozšířena i o tuto možnost. Je tedy možné usuzovat z výše uvedeného, že se postupem času výše náhrady nemajetkové újmy v případech úmrtí osoby a zvlášť závažného ublížení na zdraví srovná do podobné hladiny, případně, že výše náhrady škody při zvlášť závažném ublížení na zdraví bude vyšší než při usmrcení poškozeného.²⁰⁴ Nasvědčuje tomu především to, že u

²⁰¹ § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

²⁰² ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 130.

²⁰³ § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb.

²⁰⁴ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 131.

zvláště závažného ublížení na zdraví, budou osoby blízké povinny vykonávat péči o poškozeného. Dále to velmi může omezit jejich běžný způsob života.

4.4.5. Pracovní úrazy a úrazy z povolání

Škody takto vzniklé upravuje zákoník práce. Zaměstnavatel tedy odpovídá zaměstnanci za pracovní úrazy i nemoci z povolání, ale pouze v případech, kdy škoda vznikla při plnění pracovních povinností nebo v přímé souvislosti s nimi. Co se týče nemocí z povolání, pak je zaměstnavatel povinen nahradit zaměstnanci škodu v případech, kdy zaměstnanec před zjištěním této nemoci pracoval u zaměstnavatele za podmínek, za nichž vzniká nemoc z povolání, již byl postižen.²⁰⁵

Zaměstnavatel je v těchto případech povinen zaměstnanci nahradit jednak ztrátu na výdělku, dále pak náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění a účelně vynaložené náklady spojené s léčením a věcnou škodu.²⁰⁶

Úprava náhrady škody ve vztahu zaměstnanec/zaměstnavatel je ponechána v zákoníku práce, ačkoliv je zde mnoho podzákonných předpisů, které náhradu škody při pracovní činnosti upravují. Hlavním předpisem, který měl i kompletně vyjmout odpovědnost zaměstnavatele na náhradu škody ze zákoníku práce a měl ji nadále upravovat je zákon č. 66/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců. Tento zákon nabyl účinnosti v roce 2015, avšak mnohá jeho ustanovení nabývají účinnosti až v roce 2018, i proto úprava odpovědnosti zaměstnavatele za škodu stále zůstává v zákoníku práce.²⁰⁷

²⁰⁵ § 366 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

²⁰⁶ § 369 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.

²⁰⁷ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 132.

5. Určení výše škody

5.1. Prameny k určení výše škody

5.1.1. Historický exkurz (Vyhláška MZ č. 440/2001 Sb.)

Před účinností OZ se výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění určovala podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (dále jen „Vyhláška“). Za bolest se považuje každé tělesné či duševní strádání způsobené škodou na zdraví. Odškodnění bolesti se určovalo za bolest způsobenou škodou na zdraví, jejím léčením nebo odstraňováním jejích následků. Toto bodové vyhodnocení dle příloh Vyhlášky se vymezovalo v lékařském posudku.²⁰⁸

Bodové ohodnocení bolesti se dle této Vyhlášky stanovovalo určitým způsobem podle §4. Jednak se hodnotí aktuální fáze bolesti. Při tomto vycházel posuzující lékař z informací, které měl, pokud byl ošetřujícím lékařem poraněného anebo mu byly předány lékařem, který poškozeného ošetřoval. Přihlíželo se především k rozsahu a také způsobu poškození zdraví, dále jeho závažnosti a také k průběhu léčení a to včetně náročnosti léčby, která byla použita a k případným vzniklým komplikacím. Bodové ohodnocení bolesti lze ovšem provést až v době, kdy je samotná bolest stabilizovaná. Bolest se sice hodnotila v akutní fázi, ale až po odeznění bolesti.²⁰⁹

V případech, kdy byla u poškozeného nutná operace, např. u zlomenin kostí, hodnotila se operace podle délky použité operační rány, jako hluboká rána pronikající ke kosti, každý 1 cm délky rány byl hodnocen určitým počtem bodů podle lokalizace na těle. V případě další operace např.: u dvoufázového léčebného postupu se bodové ohodnocení zvýšilo o polovinu.²¹⁰

Bolest a její případné bodové ohodnocení, která vznikla v souvislosti s původně nepředpokládanou operací, ke které ovšem vedla původní škoda na zdraví, tak se tato musí hodnotit jako nově vzniklá bolest.²¹¹ Abych uvedl příklad, tak se jedná o případ, kdy byla operována zlomenina, tato se však správně

²⁰⁸ § 2 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

²⁰⁹ § 4 odst. 1 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

²¹⁰ § 4 odst. 3 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

²¹¹ § 4 odst. 4 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

nezhojila. Tím, že tato zlomenina nebyla správně zhojena, vznikl tzv. pakloub, který musel být znova odoperován. Tím pádem muselo dojít k nové operaci k odstranění tohoto špatného zhojení, tedy to bylo hodnoceno jako nově vzniklá bolest. Tím vznikla nová položka vedoucí k proplacení bolestného.

Stejným způsobem se postupovalo u poranění orgánů uložených v tělesných dutinách – v hrudníku nebo v břiše. Operační rána se hodnotila jako hluboká rána pronikající do dutiny. Opět za jeden cm byl určený počet bodů, nejčastěji 5 bodů/1 cm rány na břiše nebo hrudníku.

Hodnotícímu lékaři dávala vyhláška možnost navýšit odškodnění za bolest, Tyto případy byly přesně stanoveny vyhláškou. Specifikovány jsou v §6 Vyhlášky. „*Pokud se jednalo o náročný způsob léčení, tak bylo zvýšeno bodové ohodnocení škody na zdraví, navyšovalo o určité procento, nejvýše však o polovinu celkové částky bodového ohodnocení.*“²¹² Tento předpoklad naplňovala například infekce rány, která dobu léčení prodloužila. Také nepříznivá situace, kdy by se pacient musel pohybovat na invalidním vozíku kvůli poškození dolních končetin, tuto podmínku naplnila.

Pokud se jednalo o mimořádně náročný způsob léčení, bylo možno zvýšit bodové ohodnocení škody na zdraví až na dvojnásobek celkové částky bodového ohodnocení. Za tento mimořádně náročný způsob léčení se považuje například dlouhodobá plicní ventilace, kanylace velkých cév nebo dialýza.

Vyhláška v § 6, odst. 2 uvádí: „*Pokud lze škodu na zdraví hodnotit podle více položek poškození zdraví stanovených v přílohách této vyhlášky, bodové ohodnocení těchto položek se sčítá. Jedná-li se však o poškození téhož orgánu, nesmí součet bodového ohodnocení převýšit bodové ohodnocení za jeho anatomickou nebo funkční ztrátu.*“²¹³

Navýšení na dvojnásobek se provedlo podle § 6, odst. 1b v případě mimořádně náročného způsobu léčení. Měly se tak navýšit položky, které splnily tuto podmínku. Teprve po ohodnocení podle odst. 1 se měl provést součet všech položek. Často byl nesprávně proveden součet bodů všech položek podle odstavce 2 a potom paušálně navýšeno s poukazem na odstavec 1. Tímto způsobem byly

²¹² § 6 odst. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

²¹³ § 6 odst. 2 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

neoprávněně navýšeny i položky hojící se standardním postupem nebo pouhým klidem.

Hodnotící lékaři ve většině případů nedodržovali znění vyhlášky a v podstatě měnili následnost odstavců, tj. nejprve použili odstavec pod č. 2 – provedli celkový součet a pak se vrátili nazpět k odstavci pod č. 1. a tento celkový součet navýšili až na dvojnásobek. Tím ovšem porušili text vyhlášky, nepostupovali podle následnosti textu, přeskakovali zpětně z následného odstavce na odstavec předcházející. Přesto takové hodnocení pojišťovny přijímaly a také některé soudy potvrdily, protože zainteresovaní znalci tvrdili, že je nutné hodnotit člověka komplexně. Doporučení hodnotících lékařů na dvojnásobek celkového součtu všech položek s odvoláním na § 6, odst. 1b neodpovídalo Vyhlášce.

Nesprávnost paušálního navýšení celkového počtu bodů základního hodnocení zdůrazňuje dále text Vyhlášky, který je uveden v ustanovení § 6, odst. 1b) Vyhlášky: *„Pokud škoda na zdraví vyžadovala mimořádně náročný způsob léčeni, zvýší se bodové ohodnoceni škody na zdraví podle příloh č. 1 a 3 této vyhlášky nejvýše na dvojnásobek celkové částky bodového hodnoceni.“*²¹⁴

Z toho vyplývá, že je možné navýšit nejvýše na dvojnásobek pouze položku splňující dané podmínky. Mimo jiné podmínka, že všechna poranění byla léčena mimořádně náročným způsobem. Pokud by to platilo pro celkový součet bodů, pak by nemusela být uvedeno *„nejvýše na dvojnásobek,“* ale Vyhláška by prostě uvedla, že se součet navýší na dvojnásobek, tedy bez uvedení podmínky *„nejvýše na dvojnásobek.“*

Také z neznalosti konkrétních léčebných postupů vznikaly závěry hodnotitelů často chybně. Při umělé plicní ventilaci, tj. při použití přístroje, který v závažných stavech udržoval dostatečné dýchací poměry, bylo nutné provést tracheostomii (umělý vchod do průdušnice utvořený na krku pro kanylu nutnou pro propojení s dýchacím přístrojem). Takový postup měl být podle Vyhlášky, § 6, odst. 1b hodnocen navýšením základní položky (nitrolební nebo nitrohruční poranění) až na dvojnásobek.

Hodnocení samostatnou položkou S 110 – rána postihující hrtan a průdušnici za 150 bodů neodpovídala skutečnosti, protože nevznikla

²¹⁴ § 6 odst. 1 písm. b) vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

mechanismem poranění, ale patřila do léčebné péče podle § 6, odst. 1b, a hlavně proto, že nebyla splněna podmínka § 4, odst. 1, tj. bolest vzniklá v akutní fázi. Někteří hodnotitelé také použili položku T 173 – cizí těleso v průdušnici. Přesto i soudem určení znalci takové neodpovídající hodnocení prováděli a také soudy takové hodnocení přijímaly.

Stejně tak léčebný postup kanylace velkých cév (zavedení kanyly do velké žíly v blízkosti srdce pro usnadnění infuzí a transfuzí) je léčebným postupem s právem navýšení. Nejen ošetřující lékaři ale také soudní znalci hodnotili jako poranění podklíčkové žíly za 100 bodů – položka S 253. Soudy to přijímaly.

Také § 7, odst. 3 vyhlášky MZ, tedy možnost násobku, byl různými soudy posuzován nejednotně: „*Ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele může soud výši odškodnění stanovenou podle této vyhlášky přiměřeně zvýšit.*“²¹⁵ To bylo používáno jak pro bolestné tak pro snížení společenského uplatnění zcela nejednotně - soud od soudu. Často advokát postiženého požadoval násobky i pro zlomený kotník.

5.1.2. Metodika Nejvyššího soudu

Dopad změn do praxe je uveřejněn v preambuli metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku), dále jen „Metodika.“ Důvodem k odstranění dosavadního systému ohodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění zjevně míří pouze do oblasti soudních sporů. „*Avšak je zcela opomíjeno, že kritizovaná náhradová Vyhláška umožňovala mimosoudně vyřešit většinu případů, neboť systém bodového ohodnocení trvalých následků lékařským posudkem skýtal vcelku spolehlivý základ pro vyčíslení náhrady, která až na výjimky mohla obstát i v případném soudním sporu.*“²¹⁶

„*Nebude-li nadále možno se o vyhlášku opřít, skončí zřejmě většina případů před soudem. Ani ten však nebude (minimálně v začátcích čítajících nejspíše několik let) mít legislativně podchycený rámec pro své rozhodování, neboť požadavky na plnou náhradu či pravidla slušnosti jsou zcela neurčitou a vnitřně nestrukturovanou kategorií. Snad teprve důsledně prováděná následná*

²¹⁵ § 7 odst. 3 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

²¹⁶ REDAKCE, Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Bulletin advokacie*, Prosinec 2014, číslo 12/2014, str. 69.

analýza soudních rozhodnutí umožní vytvořit jakýsi přehled či pravidla, co se považuje v soudní praxi za slušné odškodnění.“²¹⁷

Dle výše uvedeného se domnívám, že se nelze spoléhat na znění § 2958 Občanského zákoníku: „*Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.*“²¹⁸ Tvůrce zákoníku nevzal v úvahu, že zásada slušnosti je subjektivním chápáním jedince nikoliv daným objektivním neměnným pravidlem vždy platným pro občany bez rozdílu rasy, pohlaví, postavení atd.

Pro potřebu Metodiky se vyjadřuje preambule Metodiky takto: „*Uvedené důvody svědčí o tom, že bez dalšího a mnohem podrobnějšího dopracování zákonné dikce nebude moci soudní ale rovněž ani mimosoudní praxe uspokojivě fungovat. Poškozený totiž nebude mít představu, jaká částka představuje plné odškodnění konkrétního poranění spojeného s trvalým omezením společenského uplatnění, resp. jaká částka odpovídá zásadám slušnosti. Nebude to vědět ani jeho zástupce, který bude muset pátrat po obdobných popsanych případech z minulosti či pouze odhadovat částky, které mají klientovi náležet.*“²¹⁹

Důvod vzniku Metodiky je i zamezení nejistoty o výši peněžní částky odpovídající zákonným požadavkům na odškodnění újmy na zdraví.²²⁰ Této nejistotě budou čelit nejenom osoby k náhradě škody povinné, ale v konečném důsledku i pojistitelé. „*V soudním sporu pak bude v podobné pozici soudce, ledaže si sám pro svou rozhodovací potřebu nastaví zásady slušnosti, aby alespoň on sám byl ve svém rozhodování konzistentní a ctěl určité proporce mezi jednotlivými trvalými újmami a jejich závažností tak, aby alespoň ve vztahu ke své rozhodovací činnosti dostál požadavkům § 13 OZ.*“²²¹

Na základě výše uvedeného lze snadno usoudit, že rozhodnutí na základě pravidel slušnosti, které si vytvoří každý soudce dle svého uvážení, se bude limitně blížit počtu soudců řešících tuto agendu. Nejvyšší soud tedy usoudil, že je

²¹⁷ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část II.

²¹⁸ § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku.

²¹⁹ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část III.

²²⁰ REDAKCE, Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Bulletin advokacie*, Prosinec 2014, číslo 12/2014, str. 69.

²²¹ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část III.

potřeba zasáhnout do stavu této právní nejistoty vydáním Metodiky, která by měla zamezit zdlouhavému procesu sjednocování judikatury a postupů soudu.

„Nelze přitom přehlédnout, že se jedná o velmi citlivou oblast dotýkající se nejzákladnějších hodnot, jimiž jsou život a zdraví. Nepříznivé zásahy do zdravotního stavu nelze přitom odpovědně kvalifikovat ani kvantifikovat bez odborných lékařských znalostí.“²²²

Možnost navýšení položek je v Metodice přesněji vymezena než ve Vyhlášce: *„Komplikace lehká - do 5 % - vyžaduje krátkodobou léčbu, neprodlouží léčbu pro základní diagnózu. Nemá prokazatelný vliv na celkový stav.“²²³* K tomuto lze jako příklad uvést mimo jiné povrchní rozpad nebo infekci rány, psychickou alteraci atd..

„Komplikace středně závažná - do 10 % - vyžaduje dlouhodobou léčbu nebo další operaci, může prodloužit léčbu pro základní diagnózu nebo vyžaduje další operace.“²²⁴ Zde se jedná například o případy flebotrombózy, selhání osteosyntézy, hluboké infekce rány, nebo tzv. compartment syndrom.

„Komplikace závažná - do 15 % - v akutní fázi prudce zhorší zdravotní stav, vyžaduje intenzivní léčbu místní nebo celkovou, více reoperací.“²²⁵ U závažných komplikací mluvíme například o rozpadu anastomozy, pneumonie, či břišního compartment syndromu.

„Komplikace těžká - do 20 % - celková, přechodně ohrožuje život, závažně ohrožuje zdraví.“²²⁶ U tohoto se již jedná o ty nejtěžší případy zásahů do tělesné integrity člověka. Jako příklad zde lze uvést orgánové selhání, kardiopulmonální resuscitace apod. Toto členění potvrzuje, že je nutné každou položku ohodnotit co do navýšení samostatně a teprve potom provést součet.

²²² Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část III.

²²³ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část VI.

²²⁴ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část VI.

²²⁵ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část VI.

²²⁶ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část VI.

5.1.3. Mezinárodní klasifikace nemocí a funkčních schopností, disability a zdraví

Mezinárodní klasifikace nemocí

Odškodnění za bolest navržené Metodikou Nejvyššího soudu vychází z mezinárodní klasifikace nemocí, tedy MKN, verze 10. Jedná se o publikaci vydanou v roce 1989 Světovou zdravotnickou organizací (WHO) na konferenci v Ženevě. Zde také bylo doporučeno, aby byla tato klasifikace používána od 1. 1. 1993.

WHO je agentura OSN. Jedná se o koordinační autoritu v mezinárodním veřejném zdraví. Její centrála se nachází ve Švýcarsku v Ženevě. Byla založena Spojenými národy 7. dubna 1948. Tento den se následně na celém světě slaví jako mezinárodní den zdraví.

Také Vyhláška z této klasifikace vycházela, jak o tom svědčí označení úrazů velkým písmenem „S“. Úrazy jsou v MKN vedeny v kapitole označené „S“. Dále jsou použity položky z kapitoly označené „T“, kde jsou uvedena některá blíže nespecifikovaná poranění, poranění působící vícečetně nebo bez určené příčiny nebo lokalizace. Metodika NS také doporučuje používat alfanumerické značení, tj. S a číslo položky nebo T a číslo položky.

I když MKN obsahuje ve svých kapitolách kromě klasifikace nemocí také jejich následky, není to dostatečné pro posouzení a ohodnocení, jak tyto vrozené změny nebo následky nemoci či úrazu ovlivňují další život postiženého. Toto je patrné například u specifikace následky poškození kosti stehenní,²²⁷ avšak již zde není definováno, zda se jedná o deformitu, zkrácení, následnou vadu chůze aj.

MKN tedy pouze vyjmenovává stav orgánů, ale nedává obraz o funkčních schopnostech poškozeného orgánu, a tedy takto poškozeného člověka. Je to označení statické bez ohledu na funkční schopnosti, kdy se osobnost snaží s těmito stavy vyrovnat. Zde hraje další roli aktivita postiženého, jeho věk, motivace, pracovní a sociální zařazení a další životní podmínky.

²²⁷ Kapitola XIX označení T 93.1

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MKF)

MKF na rozdíl od MKN dává objektivní posouzení následku poškození orgánů, a jejich vlivu na postiženého. MKF byla vytvořena v roce 1972 WHO v New Yorku, jednalo se o výsledek mnohaleté práce, která vycházela z Úmluvy OSN o lidských právech zdravotně postižených. Její aktuální podobu do češtiny přeložili Jan Pfeiffer a Olga Švestková.

Politickým a občanským základem MKF i MKN je Mezinárodní listina lidských práv zahrnující Všeobecnou deklaraci lidských práv, Mezinárodní úmluvu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Mezinárodní úmluvu o občanských a politických právech, Úmluvu o právech dítěte, Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen, a především pak Světový program akcí týkajících se zdravotně postižených osob.

V průběhu revizí MKF byla zkoumána možnost přizpůsobit tento návrh schématu srovnatelnému s principy, na kterých je založena MKN. Současně byly učiněny předběžné pokusy systematizovat terminologii používanou při následcích nemoci. Tyto návrhy byly neformálně rozeslány v roce 1973 zdravotním ústavům v celém světě, ale součinnost se očekávala především od skupin, které se zaměřovaly na rehabilitaci poškozených funkcí, tedy jejich léčbu.

V České republice byl ustaven roku 1991 Vládní výbor pro zdravotně postižené občany. Tento výbor nejprve vypracoval Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům, který byl vládou schválen roku 1992. V následujícím roce 1993, byl přijat nový program s názvem Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení.

V roce 1993 byla podepsána s ostatními členskými zeměmi OSN Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením. A samozřejmě také přijata klasifikace MKF, která na rozdíl od MKN neklasifikuje osoby, ale popisuje a klasifikuje situace každého člověka v řadě okolností, vztahujících se ke zdraví.

„MKF pracuje zejména s následujícími pojmy: Aktivita – provádění úkolu (úkonu) nebo činnosti člověkem Bariéra – překážka, která znemožňuje či znesnadňuje výkon činností (pro účely hodnocení ZSU se nebere v úvahu) Disability – snížení funkčních schopností na úrovni těla, jedince nebo společnosti, která vzniká, když se zdravotní stav setkává s bariérami v prostředí Domény –

položky tvořící seznam jednotlivých činností a zapojení do životních situací
Facilitátor – pomůcka, která umožňuje či usnadňuje výkon činností - pro účely
hodnocení ZSU se zohledňují jen běžně dostupné (hrazené v systému veřejného
zdravotního pojištění) či prokazatelně zajištěné pomůcky spadající pod Kapitulu 1
– Produkty a technologie (4. část MKF Faktory prostředí) Kapacita – schopnost
vykonat činnost bez jakýchkoliv pomůcek (Facilitátorů) Komponenta – základní
část MKF (1. Tělesné funkce, 2. Tělesné struktury, 3. Aktivity a participace, 4.
Faktory prostředí), která se dále dělí na Kapitoly a Domény Kvalifikátor – stupeň
vyjadřující rozsah obtíží při provádění úkonů popsanych v doménách (lze stanovit
i v procentech) Participace – zapojení do životní situace Výkon – schopnost
vykonat činnost za použití pomůcek (Facilitátorů)“²²⁸

Nedostatkem je, že o existenci této MKF není obecná povědomost. Ani komise Okresní zprávy sociálního zabezpečení, které určují stupeň invalidity, zatím ve svých rozhodnutích vůbec nezmiňují použití této klasifikace. Bude tedy nutné, aby teprve nyní se jak hodnotící lékaři tak také soudy seznámily s tímto novým postupem. To ovšem vyžaduje čas a dlouho vznikající soubor zkušeností s takovým hodnocením.

Smluvní strany úmluvy se zavazují přijmout účinná a vhodná opatření, umožňující osobám s disabilitou získat a udržet si maximální možnou míru nezávislosti, maximální fyzické, duševní, sociální a pracovní schopnosti a možnost se plně začlenit a participovat ve všech oblastech života společnosti. To znamená, že se zavazují zajistit větší počet odborníků nejen teoretických, ale hlavně těch, kteří konkrétní rehabilitace provádějí, dále kompenzační pomůcky, prostory atd.

MKF je sice Českou republikou podepsáno, není ovšem stále ratifikováno. Její transformace do Českého právního systému by velmi ovlivnila především legislativu, dále by bylo s její ratifikací nutné zajistit dostatečné financování, právní zajištění a jak bylo výše uvedeno, také navýšení počtu pracovníků a pomůcek s odpovídajícími finančními náklady.

V legislativě by se například jednalo o změny při stanovování stupně invalidity, stupně právní osobnosti a s tím související změny v právu sociálního

²²⁸ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, A Preambule, část VIII.

zabezpečení, pracovním právem apod., které by bylo možno řešit dle MKF. K tomuto je ovšem nutné podrobné rozpracování a především zhodnocení výsledků z nyní stanoveného MKF pro následky poškození zdraví, tedy v pojišťovnictví.

Je zřejmé, že dvě osoby se stejným onemocněním mohou mít rozličný stupeň funkčních schopností a dvě osoby se stejným stupněm výkonnosti nemusí mít stejné zdravotní problémy. Proto je vždy nutné správné posouzení a statistické zhodnocení. Podle údajů OSN je celosvětově asi 10% populace, která trpí disabilitou, tedy cca 650 milionů lidí. V České republice se uvádí počet přibližně 1,200.000 osob.

5.2. Příklady a judikatura

5.2.1. Důležité praktické poznámky

V následujícím příkladu budu počítat s tím, že ošetřující lékař správně určil bodové ohodnocení zranění či nemoci. Zaměřím se v nich tedy pouze na trvalé následky, které ze zranění které škůdce poškozenému vznikly. Je zde třeba rozlišovat mnoho faktorů, především zda je poškozený pracující, student či podnikatel. Dále je třeba přihlídnout k tomu, jakým způsobem a v jaké intenzitě ho tento zásah omezuje atd. U vypočtení finančního odškodnění za úraz (bolestné) je třeba mít na paměti, že dle Metodiky nemůže přesáhnout 400násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok, ve kterém se ustálil zdravotní stav poškozeného.²²⁹ Což dnes činí 11,292.800,- Kč. Toto je v Metodice pojmenováno jako základní rámcová částka.

Základní náhrada při ztížení společenského uplatnění je v Metodice také omezena horní hranicí. Tato horní hranice se vypočítá jako dvojnásobek základní rámcové částky, v roce 2017 tedy činí 22,585.600,- Kč. Výše tohoto odškodnění samozřejmě závisí na pomyslné, procentuálně vyjádřené míře, zmaření lidského života, při 100% vyřazení ze všech sfér společenského zapojení.²³⁰

²²⁹ ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, str. 127.

²³⁰ MALIŠ, Daniel. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví popáté a naposledy – přehled „externích“ změn Metodiky. epravo [online]. 2015, červenec [cit. 13. března 2017]. Dostupné na WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyšsiho-soudu-k->

Pokud by poškozený či škůdce nesouhlasil s bodovým ohodnocením, které bylo určeno ošetřujícím lékařem za použití Metodiky, má k dispozici možnost soudního přezkumu, kdy si může zvolit soudního znalce, který zhodnotí zdravotní stav a tedy i následnou v penězích vyjádřenou hodnotu bolesti. Hodnota jednoho bodu pro účely odškodnění bolesti je stanovena na 1% průměrné hrubé měsíční mzdy. Hodnota tohoto bodu se tedy bude v průběhu času měnit. Za rok 2016 dosáhla průměrná mzda v ČR výše 27 589,- Kč, hodnota jednoho bodu tedy činí 275,89,- Kč.

Je nutné také zmínit, že v mnoha případech bude poškozenému určen některý z 3 stupňů invalidity. Na základě tohoto určení stupně invalidity bude poškozenému vyplácen invalidní důchod. Tato částka se tedy připočítá k příjmu poškozeného, a tedy zmírní rozdíl, který bude škůdce povinen platit. Invalidita se vypočítává na základě zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Vypočítává se na základě poklesu pracovní schopnosti, který vzniká z dlouhodobé pracovní neschopnosti.²³¹ V prvním stupni invalidity musí pracovní schopnost pojištěnce klesnout nejméně o 35% avšak nejvíce o 49%.²³² U invalidity druhého stupně je pokles pracovní schopnosti pojištěnce o nejméně 50% a nejvíce 69%²³³, pokud pracovní schopnost pojištěnce poklesla o nejméně 70%, pak se jedná o invaliditu třetího stupně.²³⁴

5.2.2. Příklad

V prvním příkladu se zaměřím na povinnost škůdce nahradit škodu ve chvíli, kdy je poškozený v pohybu a následné odškodnění. Jak již jsem psal výše, největší procento úrazu vzniká při automobilových nehodách. Proto i v tomto případě se bude jednat o automobilovou nehodu, kterou i na základě šetření Policie ČR způsobil škůdce. Při automobilové nehodě došlo k vážnému ublížení na zdraví poškozeného, v následku čehož byl upoután na invalidní vozík.

V tomto případě bude škodu, která škůdcovým jednáním vznikla, hradit pojišťovna, se kterou má uzavřeno smluvní pojištění o provozu motorových

nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-popate-a-naposledy-prehled-externich-zmen-metodiky-98535.html

²³¹ Informace dostupné z internetových stránek České správy sociálního zabezpečení, dostupné na WWW: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/invalidni-duchody.htm>, citováno dne 10. 3. 2017

²³² § 39 odst. 2 písm. a), zákona č. 155/1991 Sb., o důchodovém pojištění.

²³³ § 39 odst. 2 písm. b), zákona č. 155/1991 Sb., o důchodovém pojištění.

²³⁴ § 39 odst. 2 písm. c), zákona č. 155/1991 Sb., o důchodovém pojištění.

vozidel. Předpokládejme, že škůdce před jízdou nepožil žádnou návykovou látku, ani jiným způsobem neporušil podmínky pojistné smlouvy. V případě porušení pojistné smlouvy by byl škůdce povinen hradit vzniklou škodu sám. V případě, kdyby škůdce neměl uzavřené smluvní pojištění o provozu motorových vozidel, pak by škodu hradila Česká kancelář pojistitelů (ČKP), která by ji po škůdci následným regresem vymáhala.

Poškozený tedy zůstal upoután na invalidní vozík a již mu byla uhrazena vzniklá újma na zdraví dle výpočtu ošetřujícího lékaře. Dále je třeba odškodnit trvalé následky, které poškozenému vznikly, a zde se tento výpočet bude u každého individua řešit jednotlivě. Musí se přihlížet k tomu, zda je poškozený nadále schopen vykonávat svoje zaměstnání. Poškozený v tomto případě může nadále vykonávat svoje zaměstnání buď s omezením, nebo ho nemůže vykonávat vůbec.

Jako příklad zde lze uvést rozdíl, kdy poškozený bude přednášející na vysoké škole, či soudce nebo například účetní, tak je schopen vykonávat nadále svoji profesi. Je to z toho důvodu, že neutrpěl žádnou psychickou újmu, ale pouze újmu fyzickou, a zaměstnání, které vykonává je vesměs psychického rázu. Vznikají zde ovšem omezení, kdy má poškozený zhoršenou možnost se do zaměstnání dostat za pomoci vlastního automobilu či se v zaměstnání pohybovat. U poškozeného, který vykonával pouze fyzickou práci, ať již se jednalo o řidiče, dělníka v provozu, ale i například mistra v tomto provozu, je toto omezení pohybu fatální. Tito poškození nemohou na jeho základě vykonávat svoje zaměstnání vůbec.

V těchto případech je škůdce povinen hradit náhradu újmy, která poškozenému vznikne tím, že nemůže pobírat svoji mzdu. Ta se vypočítá dle průměrné měsíční mzdy, kterou poškozený do vzniku úrazu pobíral. Pokud si tedy vezmeme jako příklad poškozeného účetního, který po automobilové nehodě byl upoután na lůžko 6 měsíců, dále musel třikrát týdně 4 hodiny denně dodržovat rehabilitační proceduru po dobu dalších 2 let, a následně zůstal upoután na vozíku, ale mohl vykonávat zaměstnání. Průměrný plat účetního před automobilovou nehodou činil 30.000,- Kč/měsíc.

V prvních 6 měsících, kdy byl poškozený upoután na nemocniční lůžko a nemohl vykonávat své zaměstnání, tak je škůdce hradit celý jeho příjem tedy 6 x 30.000,- Kč. V následujících 2 letech, kdy se poškozený účastnil rehabilitací,

klesla jeho měsíční mzda z důvodu nižšího měsíčního vytížení na 18.000,- Kč/měsíčně. Zde bude škůdce povinen vyrovnat rozdíl mezi aktuální mzdou a mzdou, kterou poškozený měl před nehodou, tedy 30.000,- - 18.000,- = 12.000,- a po dobu 2 let, tedy 24 měsíců. Škůdce tedy bude povinen hradit částku 24x12.000,- Kč. V dalších letech se může opět jednat o nižší příjem pro poškozeného na základě snížení jeho pracovních výsledků, které vznikly v důsledku jeho zranění. Zde by byl škůdce povinen hradit opět rozdíl mezi mzdou aktuální a mzdou průměrnou. Je ovšem třeba přihlídnout k běžnému zvyšování mezd v oboru, i případnému možnému kariéernímu postupu poškozeného, ve kterém mu bylo kvůli zranění zabráněno.

Toto bude platit zvláště v případech, kdy poškozený bude zcela neschopný vykonávat svoje zaměstnání. Tomuto poškozenému bude přiznán plný invalidní důchod, ale tento důchod nebude zcela jistě ve výši, v jaké poškozený pobíral mzdu před vznikem události. Pak tedy bude škůdce povinen hradit rozdíl mezi přiznaným důchodem a průměrným platem poškozeného. Znova se zde bude muset přihlížet k vývoji mezd v určitém oboru, ve kterém byl poškozený zaměstnán.

V případech, kdy poškozeným je podnikatel, je počítání náhrady újmy již o něco složitější. Nelze totiž vypočítat jeho průměrný měsíční příjem na základě výplatních pásek apod. U podnikatelů je třeba spočítat jeho průměrný příjem na základě jeho účetnictví. Do jeho příjmů je třeba započítat i finance, který poškozený investoval do svého podnikání. A to z toho důvodu, že je evidentní, že investice do podnikání mají generovat další zisky. Pokud tedy poškozený podniká v dřevoprůmyslu, pak se do jeho zisku počítá nejen jeho průměrný roční výdělek, ale i finance, které investoval například do nových motorových pil, do nové linky na zpracování dřeva apod.

Poškozeným by mohl být i student či osoba, která se trvale připravuje na výkon některého zaměstnání. V tomto případě by poškozený mohl nárokovat náhradu za ztrátu výdělku k okamžiku, kdy by ukončil vzdělání či přípravu na zaměstnání. Zde si lze představit studenta vysoké školy, u kterého došlo k poškození zdraví před absolvováním této vysoké školy. Škůdce bude povinen hradit náhradu výdělku dle oboru, ve kterém by poškozený absolvoval ode dne, kdy by poškozený absolvoval tuto vysokou školu.

Dále si lze představit situaci, kdy by poškozený vydělával 15.000,- měsíčně jako dělník ve výrobě, ale v průběhu této práce by si dělal atestace a zkoušky na řidičský průkaz typu E. Tuto atestaci a řidičský průkaz by si dělal z důvodu, že má přislíbenou jinou pracovní pozici, kde by dosahoval výděleku 30.000,-/měsíc. V tomto případě by byl škůdce povinen hradit těchto 30.000,- Kč/měsíc od okamžiku, kdy by poškozený splnil atestační a řidičské zkoušky.

Dále je třeba počítat s náhradou újmy za ztížené společenské uplatnění nejen samotného poškozeného, ale i jeho blízkých, jelikož se v tomto případě jedná o těžké blížení na zdraví. Tato částka bude v těchto případech určována individuálně. Je třeba počítat s tím, že v případě, kdy je poškozený upoután na invalidní vozík, je nutné zohlednit skutečnost, že poškozený bude muset vynaložit nemalé náklady spojené například se stavebními úpravami domácnosti, ve které žije. Je nutné zohlednit i časové zatížení jeho blízkých. Mnoho každodenních činností, které byl poškozený schopen vykonávat sám a bez pomoci, nyní přejdou na jeho blízké a členy jeho rodiny. Tyto výlohy jsou samozřejmě poměrně snadno vyčíslitelné.

Mezi hůře vyčíslitelné a určitelné hodnoty patří omezení poškozeného v jeho každodenním společenském životě, kdy se například již nemůže účastnit svých koníčků, není pro něj možné účastnit se některých společenských akcí apod. To může vést i k psychickým problémům poškozeného. Je tedy třeba přistupovat individuálně ke každému případu zvlášť a je na zvážení znalců a soudu, v jakém rozsahu určí výši peněžitého odškodnění za způsobenou újmu.

5.2.3. Výpočet bolestného dle Metodiky

Výpočet bolestného je možné vypočítat, až ve chvíli kdy lze stav poškozeného považovat za ustálený. Tedy až ve chvíli, kdy „*skončí kontinuálně probíhající léčba předpokládaného vývoje následků zdravotního poškození.*“²³⁵ Nutnost hodnocení ustálení zdravotního stavu poškozeného je třeba hodnotit komplexně. Nelze tedy určovat ustálení zdravotního stavu pouze dle jednoho lékařského oboru. Zdravotní stav musí být ustálen napříč lékařskými obory.

K určování znaleckých posudků dle Metodiky jsou doporučeni znalci, kteří mimo základních podmínek, které byly dány předchozím zákonem. Tedy

²³⁵ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, D. Technická část.

dokončené vysokoškolské magisterské vzdělání ve studijním programu všeobecné lékařství, dále specializovaná způsobilost podle zákona č. 95/2004 Sb.²³⁶ Přibyla zde ovšem podmínka, kdy znalec je povinen projít nadstavbovým kursem Odškodňování újem na zdraví podle zákona č. 89/2012 Sb. Tento kurs zahrnuje základy MKF, aplikaci MKF pro účely odškodňování ztížení společenského uplatnění podle Metodiky NS k odškodňování újmy na zdraví (§ 2958 o. z.), určování bolestného (odškodnění bolesti) podle Metodiky.²³⁷

Při vypočtení odškodnění nemajetkové újmy na zdraví se postupuje podle části B. Metodiky. Zde nalezneme sazby bodového hodnocení bolesti, dle které se následně vypočítá počet bodů dle zranění poškozeného a následně se body dle aktuální hodnoty bodu přepočítají na peněžitou částku, odpovídající nemajetkové újmě na zdraví.

Pro příklad lze uvést případ, který je také poměrně častý. Jedná se o spor dvou osob, kdy jednání osoby A by se dle trestního zákoníku dalo posoudit jako přečin ublížení na zdraví dle § 146 odst. 1 TZ v jednočinném souběhu s přečinem výtržnictví dle § 358 odst. 1 TZ. Osoba B se dopustila přečinu výtržnictví dle § 358 odst. 1 TZ. Z tohoto jednání vyplynula, že osoba A (škůdce), způsobil osobě B (poškozenému) újmu na zdraví, kdy osobě zlomil nos, vyrazil 2 zuby, a zlomil mu žebro.

Všechna tato zranění nalezneme v sazbách bodového ohodnocení. Zlomeninu nosu nalezneme pod položkou S0220 a S0221, kdy v tomto případě se jednalo o zlomeninu nosních kostí s dislokací, která odpovídá dle S0221 počtu 60 bodů. Ztráta dvou zubů odpovídá počtu 30 bodů, a to dle položky S032 – Dislokace zubu, která odpovídá 15 bodům, tuto částku budeme násobit dle počtu dislokovaných zubů, proto je tedy výsledný počet bodů 30. A konečně zlomenina žebra, dle položky S2230 odpovídá počtu 20 bodů.

Součet bodového ohodnocení tedy odpovídá počtu 110 bodů. V roce 2016 činila průměrná měsíční mzda 27.006,- Kč. Hodnota jednoho bodu za rok 2016 je

²³⁶ zákon o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů (v minimálně jednom z oborů podle vyhlášky č. 185/2009 Sb., o oborech specializačního vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů a oborech certifikovaných kurzů, ve znění pozdějších předpisů)

²³⁷ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku, D. Technická část.

tedy 270,06,- Kč. Z tohoto vyplývá, že škůdce bude povinen uhradit nemajetkovou újmu na zdraví poškozenému ve výši 29.706,6,- Kč. Což je oproti Vyhlášce, kde bodové ohodnocení za tyto zranění stejné více než dvojnásobná částka. Dle Vyhlášky byla hodnota bodu 120,- Kč, výše náhrady nemajetkové újmy v tomto případě by odpovídala pouhým 13.200,- Kč.

5.2.4. Judikatura

Bohužel v současné době neexistuje ustálená judikatura k tomuto tématu, která vznikla dle OZ respektive Metodiky. Tudíž je zřejmé, že je určování náhrady škody zatím v zárodku a zatím jediným omezením soudce je jeho vlastní osobní názor podpořený Metodikou či znaleckým posudkem. Domnívám se, že judikatura k tomuto tématu se bude vyvíjet v horizontu několika let možná i desítek let.

Právní systém České republiky nefunguje na principu precedentu. Soudní rozhodnutí v našem právním systému nemá sílu obecně závazného pramene práva. „*Soud zde netvoří právo, pouze je vykládá při jeho aplikaci.*“²³⁸ Avšak pokud se jedná o rozhodnutí soudů vyšších instancí, a pokud jsou tato rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, pak se na ně prakticky nahlíží tak, jako by se o pramen práva jednalo.^{239 240}

Z výše uvedeného důvodu, jsem vybral několik případů, kdy se u soudů jednalo o náhradě újmy na zdraví, o kterých jsem se dozvěděl prostřednictvím medií. Jedná se o rozhodnutí ve věci, kdy došlo k úmrtí při dopravní nehodě. Tento případ může být poměrně zásadním v budoucnu. Dále na případech náhrady újmy za pochybení lékařů při výkonu své profese představím, jak dlouho může trvat soudní řízení ve věcech náhrady újmy za poškození zdraví. Dle toho lze do budoucna posoudit, kdy se po změně úpravy soukromého práva ustálí judikatura.

V prvním případě se jedná o řidiče V. P., který v červnu roku 2014 srazil autem na přechodu dvanáctiletého chlapce, který tuto nehodu bohužel nepřežil. V trestním řízení byl řidič odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody a

²³⁸ BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK, Jiří. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha : CODEX Bohemia, 1997, str. 45.

²³⁹ BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK, Jiří. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha : CODEX Bohemia, 1997, str. 45 - 46.

²⁴⁰ viz. Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007, ze dne 3. prosince 2009. („...nelze ztrácet ze zřetele, že došlo-li v soudní rozhodovací praxi při řešení určité materie k judikatornímu ustálení právního názoru, je z povahy věci nezbytné, aby soudy nižších stupňů tento judikatorní posun ve své rozhodovací praxi reflektovaly...“)

zákazem řízení na dobu 6 let. Dále byl škůdce povinen uhradit rodinně pozůstalého náhradu újmy ve výši 10,000.000,- Kč. V. P. se sice proti tomuto rozsudku odvolal, avšak neodvolal se proti výšce částky náhrady újmy.

ČSOB pojišťovna, se kterou měl škůdce sjednáno pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, dle kterého měla pojišťovna povinnost hradit škodu až do výše 44 milionů korun, odmítla tuto částku uhradit. ČSOB uhradila pouze 1,000.000,- Kč a zbylých 9,000.000,- Kč odmítla uhradit s odůvodněním, že tato částka je nepřiměřená. Navíc svůj názor podpořila tvrzením, že se škůdce v soudním řízení neodvolal proti výši částky náhrady škody, ale pouze proti trestu.

S tímto tvrzením se ovšem neztotožnil okresní v Pardubicích, který v říjnu roku 2016 rozhodl o tom, že je pojišťovna povinna vyplatit rodinně pozůstalého i zbývající částku ve výši 9,000.000,- Kč. ČSOB pojišťovna se proti tomuto rozsudku odvolala, tudíž je stále ještě nepravomocný. V tuto chvíli je případ u Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, a čeká se na jeho rozhodnutí.²⁴¹

Z tohoto by mohla do budoucna vyplynout povinnost, buď že pojišťovny budou povinny hradit částky dle pravomocného rozsudku. Také, ale může nastat varianta, kdy se škůdce bude v každém jednotlivém případě odvolávat k vyšší soudní instanci a to pouze ze strachu, že by mu pojišťovna odmítla uhradit náhradu způsobené újmy. Toto by dle mého názoru mělo neblahý vliv na délku soudních řízení, avšak pokud by pojišťovny vyplácely automaticky takto vysoké částky za odškodnění, pak by se to neblaze projevilo na výši pojištění odpovědnosti nejen z provozu vozidla.

Následující případy se sice udály, ještě před rokem 2014, tedy před účinností OZ, ale mohou sloužit jako názorná ukázka délky soudního řízení u podobných nároků na odškodnění újmy na zdraví. Prvním případem je případ z Trutnovské nemocnice, ve které v roce 2007, zemřelo dítě ihned po porodu. Krajský soud v Hradci Králové rozhodl v září roku 2014, že je nemocnice povinna

²⁴¹ blíže viz.: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ridic-prejel-dite-pojistovna-za-nej-musi-zaplatit-odskodne-i/r~14aacaf4d10911e6a78c002590604f2e/> a <http://archiv.ihned.cz/c1-64516810-za-smrt-ditete-zaplati-miliony-soudy-davaji-za-zabiti-na-silnici-stale-vyssi-odskodne> [citováno dne 20. 3. 2017] [online]

zaplatit odškodné ve výši 600.000,- Kč.²⁴² Délka soudního řízení v tomto případě trvala 7 let, i toto naznačuje, že není jednoduché rozhodovat v záležitosti újmy na zdraví.

V následujícím případě, jde o případ, kdy se ve vinohradské nemocnici v Praze narodil v roce 2009 těžce poškozený chlapec. Tento případ skončil až mimosoudním smírem v červenci roku 2014. Jednalo se v tomto případě o jedno z nejvyšších odškodnění. Odškodnění dosahovalo částky zhruba 20,000.000,- Kč. Opět je zde doba 5 let, než bylo smírem schváleno rozhodnutí. Domnívám se však, že pokud by se mělo čekat na pravomocné rozhodnutí soudu, pak by se tato doba mohla zásadně prodloužit.²⁴³

V případě úmrtí matky dítěte v roce 2003 ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové soudní spor skončil až u Ústavního soudu v roce 2012. Tento případ je zajímavý mimo jiné tím, že zde nebyla soudem přiznána žádná náhrada škody, a to z toho důvodu, že lékaři vynaložili veškerou potřebnou péči, k záchraně života. Ústavní soud tedy žalobu na náhradu škody zamítl.²⁴⁴ I přesto celý soudní spor trval po dobu 9 let.

Zajímavý je také případ, kdy v prostějovské nemocnici zemřel v roce 2005 patnáctiletý chlapec po operaci mandlí. Pozůstalí tehdy žádaly náhradu újmy ve výši 9,000.000,- Kč. Soudem jim však bylo přiznáno pouze 1,600.000,- Kč. Avšak v lednu 2016 Ústavní soud vyhověl jejich stížnosti, a vrací případ zpět k posouzení Vrchnímu soudu. Dle názoru Ústavního soudu je třeba lépe zohlednit tragickou událost. Pozůstalí tedy ani 12 let po škodné události nemají vyčíslen nárok na náhradu škody.²⁴⁵

²⁴² blíže viz: <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/kralovehradecky/soud-nemocnice-zaplaci-rodine-mrtveho-novorozence-600-tisic/r~eb5b16883fd611e4975f0025900fea04/> [citováno dne 20. 3. 2017] [online]

²⁴³ blíže viz: <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/praha/vinohradska-nemocnice-zaplaci-za-zkazeny-porod-20-milionu/r~060d78700cfd11e4973a0025900fea04/> [citováno dne 20. 3. 2017] [online]

²⁴⁴ blíže viz: <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/kralovehradecky/ustavni-soud-nemocnice-nemusi-platit-za-smrt-zeny-po-porodu/r~1e1c2df855fa11e4b6ba002590604f2e/> [citováno dne 20. 3. 2017] [online]

²⁴⁵ blíže viz: http://zpravy.idnes.cz/ustavni-soud-dal-rodine-sanci-na-vyssi-odskodne-za-smrt-chlapce-pv6-/domaci.aspx?c=A160113_110042_domaci_fer [citováno dne 20. 3. 2017] [online]

6. Závěr

S účinností OZ bezesporu nastaly v českém právním systému mnohé změny. Největším zásahem bylo bezesporu zrušení stovek různých zákonů a vyhlášek. Mezi tyto mimo jiné patřil obchodní zákoník, a pro účely této práce byla asi nejdůležitější zrušení vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. Jistě bude do budoucna i nadále zajímavé sledovat změny, které OZ do našeho právního systému přinesl a to především v literatuře.

Jak již jsem výše naznačil, velkou změnou, která s účinností OZ přišla, bylo zrušení Vyhlášky, která nebyla nahrazena ani zákonem, ani případnou novou vyhláškou. Pro zajištění právní jistoty přišel Nejvyšší soud české republiky s Metodikou, která funguje jako jakýsi manuál, dle kterého lze určovat výši majetkové i nemajetkové újmy na zdraví. Tímto se lze vyhnout mnoha soudním řízením, respektive prodlužováním doby, kdy se vyřizuje likvidace škodných událostí.

V oblasti odškodňování došlo k velké změně, a to především v tom, že OZ určuje, že výše náhrady újmy bude určována na základě zásady slušnosti. Což není právně jednotně určitý pojem. To znamená, že pokud by nevznikla Metodika, pak by soudci rozhodovali pouze na základě vlastního nejlepšího vědomí, což by vedlo k roztržitosti judikatury a především k velmi nízké právní jistotě.

Dále je oproti předchozí úpravě změna v pojmech, kdy se střetávají pojmy újma a škoda. Kdy pojem újma nahrazuje pojem škoda, který se vyskytoval v předchozí úpravě jak občanského, tak i obchodního zákoníku. Pojem újmy můžeme rozdělit dle nové úpravy na újmu majetkovou, tak i nemajetkovou. V této práci jsem se zabýval především újmou na zdraví. Mezi majetkovou újmu na zdraví se řadí účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, o osobu poškozeného a jeho domácnost, za ztrátu výdělku a ztrátu na důchodu poškozeného. Nemajetkovou újmou na zdraví rozumíme bolestné, ztížení společenského uplatnění případně zvýšení peněžitého důchodu za ztrátu na výdělku z důvodu vynaložení většího úsilí nebo větší námahy, které by poškozený nebýt škodné události nemusel vynaložit.

Bolestné jako takové není nikde v zákoně definováno. Jeho definice vyla upravena v předchozí úpravě, a to ve Vyhlášce. Jedná se o náhradu za vytrpěnou bolest. A ačkoliv není nikde v současné době tento pojem definován, dá se dle

mého názoru s touto definicí ztotožnit. Avšak je důležité, že bolestné jako takové je pouze malá část, celého nároku na náhradu újmy.

Se změnou úpravy soukromého práva, je spojeno i obrovské zvyšování nároků na náhradu škodu. Toto je markantní a dopadne to na každého jednotlivého občana České republiky. Je patrné, že již při určování samotného bolestného dle Metodiky se jedná o nároky více než dvojnásobné. A dle trendu zvyšování průměrných mezd v České republice se bude i nadále tento rozdíl zvětšovat. Ale i ve věcech ztížení společenského uplatnění a nemajetkové újmy se tyto částky u nároku na náhradu újmy zvyšují. A to především v tom, že by soudy měly určovat výši náhrady újmy dle zásad slušnosti. Jediné omezení vyplývá z Metodiky, a určuje omezení bolestného což je 400násobek průměrné mzdy, toto omezení tedy dosahuje částky 11,292.800,- Kč. Omezena je i výše náhrady újmy za ztížení společenského uplatnění, která odpovídá dvojnásobku částky, kterou je omezena horní hranice u bolestného, tedy 22, 585.600,- Kč.

Toto markantní zvýšení nároků za způsobenou újmu na zdraví se projeví především ve zvyšování pojistných plnění. Což odpovídá zásadám tržní ekonomiky. Otázkou zbývá, jak na to společnost i zákonodárci budou reagovat. Přichází zde v úvahu i ta možnost, že se zvýší počet osob, které v domnění, že ušetří na pojistném za pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, a raději zaplatí pokutu dopravní policii. Nevýhodné to pro tyto osoby bude samozřejmě ve chvíli, kdy způsobí dopravní nehodu, a budou muset nahradit újmu v plné výši, respektive újma po nich bude vymáhána Českou kanceláří pojistitelů.

Nejenom z této práce dále vyplývá, že doba, za kterou dojde k ustálení judikatury a tedy i ke zvýšení právní jistoty bude až příliš dlouhá. Tento názor lze podepřít nejen tím, že do roku 2014 nebyla judikatura natolik rozsáhlá a ustálená, a to za dobu 13 let účinnosti Vyhlášky. Dále je to tím, že soudní spory o náhradu újmy jsou velmi zdlouhavé a složité. Především proto, že na obou stranách, jak u poškozeného, tak u škůdce, se rozcházejí názory o výši náhrady újmy, tedy dochází k několikerému přezkumu, každého jednotlivého případu soudními znalci v oboru lékařství. Kdy i tyto znalecké posudky vyžadují poměrně velké časové zatížení.

Na určování znaleckých posudků u nemateriální újmy, vzniklo na základě Metodiky nové znalecké odvětví. Jedná se o odvětví stanovování nemateriální újmy na zdraví. Aby znalci v tomto novém odvětví mohli být jmenováni, musí

splňovat nejen podmínky, které byly určeny pro znalce v oboru lékařství (dokončené magisterské studium na lékařské fakultě obor všeobecné lékařství apod.). Navíc tito znalci musí projít speciálním nadstavbovým kurzem. Tato povinnost přišla s Metodikou a byla zavedena vyhláškou ministerstva spravedlnosti s účinností od 1. června 2015.²⁴⁶

Dosud zapsaní znalci v oboru lékařství budou posuzovat postup při léčbě, tedy zda bylo v každém jednotlivém případě postupováno lege artis. Avšak noví znalci, které budou jmenovat předsedové krajských soudů, budou specializováni na posouzení bolestného a ztížení společenského uplatnění, dle technické části Metodiky. U tohoto může nastat problém, že tito znalci nebudou rozděleni dle odbornosti. Může tedy nastat situace, kdy dle technické části Metodiky bude určovat poškození a náhradu újmy za zlomeninu nohy například lékař, jehož odbornost spočívá v urologii apod.

Po účinnosti OZ tedy došlo k mnoha změnám, co se týče nároků k náhradě újmy. Domnívám se však, že mnohem vyšší právní jistota a jednotnost v rozhodování nejen soudů, ale i pojišťoven by přišla se schválením nového zákona, který by přesně tuto problematiku upravoval. Existuje totiž mnoho sporů, kdy například pojišťovny odmítají vyplácet náhradu újmy dle Metodiky, tento svůj postoj podírají tvrzením, že Metodika není pramenem práva uznávaným v právním systému České republiky. Toto tvrzení by nemohli užívat v případě, kdy by byla výše náhrady újmy na zdraví určována dle vyhlášky či ideálně zákona.

²⁴⁶ Vyhláška č. 123/2015 Sb.

7. Resumé

7.1. Resumé CZ

V této práci se autor zaměřil na poměrně nezmapované území odškodnění se zaměřením na odškodnění především bolestného. Jak je uvedeno v názvu, tak se práce vztahuje k odškodněním odpovědnosti a bolestného dle OZ, ovšem jak z práce vyplývá, bylo pro toto téma nutné využití i jiných předpisů, na které OZ buď odkazuje, nebo na jeho základě vznikly, případně vystupují ve vztahu k OZ subsidiárně jako *lex specialis*.

V první části autor obecně shrnul a popsal, co se rozumí pojmem škoda a újma. V této kapitole jsou popsány různé druhy újmy na základě OZ i zákoníku práce. Je zde popsána zvláště každá skutková podstata té které újmy. Ale také možnosti jejího vzniku a případné liberační důvody zproštění se této újmy. Je zde také srovnání staré a nové úpravy, respektive jejich nejpodstatnější změny.

V další kapitole jsou podrobně rozebrány liberační důvody, kdy je ze strany škůdce možné se zprostit viny. Dále jsou zde určeny postupy řešení sporů o náhradu škody. Mezi možnostmi řešení sporů o náhradu škody autor zařadil i trestní respektive adhezní řízení. A to i přes to, že je tato práce zaměřena na soukromoprávní bázi. Autor se domnívá, že i toto řešení náhrady škody bylo potřebné zmínit, protože v mnoha případech náhrady újmy za způsobení bolesti se bude zároveň jednat o trestné činy.

První kapitoly této práce se zaměřovaly na újmu a její případnou náhradou v obecnější rovině. V závěrečné části se autor začal zabývat praktičtějšími otázkami bolestného, kdy ve čtvrté kapitole této práce popsal bolestné, respektive jeho jednotlivé složky, ať již v náhradě majetkové či nemajetkové újmy při ublížení na zdraví, ale i při usmrcení člověka.

V poslední kapitole jsou představeny prameny k určování náhrady škody, jako metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku) a Mezinárodní klasifikace nemocí a funkčních schopností, disability a zdraví. Dále byla představena vyhláška ministerstva zdravotnictví 440/2001 Sb., z jejíchž příloh vycházela Metodika. Na příkladech zde jsou ukázány některé nástrahy, které mohou vznikat při určování náhrady újmy, v oblasti náhrady výdělku, v oblasti ztížení společenského uplatnění apod.

Bohužel, v této době, neexistuje judikatura Nejvyššího či Ústavního soudu České republiky zabývající se touto oblastí, a proto ještě nevznikl žádný precedens, dle kterého by se soudy nižších instancí mohly při náhradě bolestného řídit. I proto autor vybral jeden dle jeho názoru zajímavý případ, který by jednoho dne mohl fungovat jako precedent. Tento případ je aktuálně řešen u Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka Pardubice. Dále v této podkapitole autor uvedl pár případů, dle kterých lze usuzovat, jakou dobu potrvá, než vznikne nová judikatura a následně než se ustálí.

7.2. Resumé Eng

The author is focused on the relatively uncharted territory of compensation according to Act. no. 89/2012 Coll. Especially to injuries and liability. It was necessary to use other law regulations except civil code. Laws used in this thesis are either based on the Civil Code, or they are based on the subsidiary principle.

There is description of the terms of harm and detriment in the very beginning part of this thesis. There is also description of different types of harm according to Civil Code and Labour Code. For every one type of harm there is description of its formation and liberation causes. The author also compares the new Civil Code with the old one.

The second chapter describes liberation causes in details. Liberation causes means that the offender can be freed of guilty of caused harm. There is also description of civil proceedings of compensation. The author describes compensation in criminal proceedings as well. It is because the harm often comes with a crime.

The first two chapters aimed on the basics of the harm and procedure of its compensation. In the last two chapters the author comes more practical. In the fourth chapter author describes injuries and disabilities. Author also describes claims that victim can request from offender who caused the injury.

The very last chapter of this thesis introduces laws which are based on Civil Code or which are used for calculating the compensations for victims. There are also examples of how to calculate the compensations and difficulties which may occur.

There are no precedents regarding the compensation of injuries yet. The author picks one case from court in Pardubice region which he believes can

become a precedent. Author also mentions some older judgements that can show how long it will take to create new precedents.

8. Použitá literatura:

8.1. Knižní prameny:

ACHOUR, Gabriel; PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. 1. vydání, Ostrava : Key Publishing s.r.o., 2015, 276 s.

BĚLINA, Miroslav; a kolektiv. *Zákoník práce: komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2008, 1636 s.

BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK, Jiří. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha : CODEX Bohemia, 1997, 324 s.

DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kolektiv. *Občanské právo hmotné I – Obecná část*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer, 2016, 436 s.

ELIÁŠ, Karel, a kolektiv. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydání, Ostrava : Sagit, 2012, 1119 s.

ELIÁŠ, Karel; a kolektiv. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vydání, Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013, 360 s.

HULMÁK, Milan; a kolektiv. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2014, 2080 s.

HURDÍK, Jan, a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 1. vydání, Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 312 s.

KOBLIHA, Ivan; ELISCHER, David; HOCHMAN, Josef; a kolektiv. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona*. 1. vydání, Praha : Leges, 2012, 392 s.

ŠVESTKA, Jiří a kol., *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. 1. vydání. Praha, Wolters Kluwer, 2014, 1516 s.

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, 677 s.

TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. 1. vydání, Praha : Leges s.r.o., 2013, 200 s.

8.2. Periodika

DOLEŽAL, Adam. Finanční satisfakce v případě zásahu do osobnostního práva na fyzickou integritu (část druhá), *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2012, roč. 2, č. 2, str. 1-13.

DONAT, Josef. *Bulletin advokacie*, Nové soukromé právo 2014 – zpráva z konference, Prosinec 2014, číslo 12/2014, str. 22.

MALIŠ, Daniel. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví popáté a naposledy – přehled „externích“ změn Metodiky. epravo [online]. 2015, červenec [cit. 13. března 2017]. Dostupné na WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-popate-a-naposledy-prehled-externich-zmen-metodiky-98535.html>

MÜLLER, Martin. Dopravní absurdita roku. Cyklostožany jsou jen dekorace, varuje obchod. Lidové noviny [online]. 2014, červen [citováno 12. 2. 2016]. Dostupné na WWW: http://www.lidovky.cz/dopravni-absurdita-roku-cyklostožan-jako-dekorace-i-lavicka-na-silnici-1mq-/zpravy-domov.aspx?c=A140619_180256_ln_domov_sk

PETŘÍČEK, Libor. *K postavení poškozeného v trestním řízení*. Epravo.cz [online]. 2003, 21. 3. 2003 [cit. 2014-01-2017]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-postaveni-poskozeneho-v-trestnim-rizeni-22115.html>

REDAKCE, Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). *Bulletin advokacie*, Prosinec 2014, číslo 12/2014, str. 69.

VICHEREK, Roman. Podmínky přiznání nároku na náhradu škody v trestním řízení. Epravo [online]. 2014, říjen [cit. 19. března 2017]. Dostupné na WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/podminky-priznani-naroku-na-nahradu-skody-v-trestnim-rizeni-95828.html>

8.3. Judikatura

Usnesení Ústavního soudu České republiky, ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn.: Pl. ÚS 83/06, ze dne 12. 3. 2008.

Nález Ústavního soudu České republiky, III.ÚS 2253/13, ze dne 9. ledna 2014.

Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. I. ÚS 1919/08 ze dne 12. 8. 200

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 4 Tdo 3/2010 NS ze dne 25. 2. 2010.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 6 Tdo 353/2012-55 ze dne 15. 8. 2012.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 25 Cdo 168/2003 (Soubor C 3429) ze dne 25. 11. 2003.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 25 Cdo 2002/2002, ze dne 22. 4. 2004.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 25 Cdo 3135/2009, ze dne 25. 5. 2011.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 25 Cdo 596/2005, ze dne 28. 6. 2005.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 11 Tdo 605/2009, ze dne 29. 7. 2009.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 33 Odo 655/2002, ze dne 6. 1. 2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. 26 Odo 407/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, ze dne 8. 3. 2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007, ze dne 3. prosince 2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 21 Cdo 1330/2004, ze dne 25. 11. 2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 1 Cz 29/90, ze dne 29. 6. 1990.

8.4. Legislativní zdroje

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 40/1964 Sb., starý občanský zákoník

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách.

zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád.

zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení.

zákon č. 358/1992 Sb., Notářský řád.

vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb.

zákon 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů

zákon č. 155/1991 Sb., o důchodovém pojištění.

zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 589/1992 Sb., zákon o sociálním pojištění.

zákon č. 95/2004 Sb., zákon o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů (v minimálně jednom z oborů podle vyhlášky č. 185/2009 Sb., o oborech specializačního vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů a oborech certifikovaných kurzů, ve znění pozdějších předpisů)

vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 123/2015 Sb.

Metodika Nejvyššího soudu České republiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví přijatá občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu České republiky dne 12. 3. 2014 a publikována na webových stránkách Nejvyššího soudu České republiky dne 14. 4. 2014

Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví.

Mezinárodní klasifikace nemoci

8.5. Internetové zdroje

<http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/invalidni-duchody.htm>
[citováno dne 10. 3. 2017] [online]

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/ridic-prejel-dite-pojistovna-za-nej-musi-zaplatit-odskodne-i/r~14aacaf4d10911e6a78c002590604f2e/> [citováno dne 20. 3. 2017] [online]

<http://archiv.ihned.cz/c1-64516810-za-smrt-ditete-zaplati-miliony-soudy-davaji-za-zabiti-na-silnici-stale-vyssi-odskodne> [citováno dne 20. 3. 2017] [online]

<https://zpravy.aktualne.cz/regiony/kralovehradecky/soud-nemocnice-zaplati-rodine-mrtveho-novorozence-600-tisic/r~eb5b16883fd611e4975f0025900fea04/>
[citováno dne 20. 3. 2017] [online]

<https://zpravy.aktualne.cz/regiony/praha/vinohradska-nemocnice-zaplati-za-zkazený-porod-20-milionu/r~060d78700cfd11e4973a0025900fea04/> [citováno dne 20. 3. 2017] [online]

<https://zpravy.aktualne.cz/regiony/kralovehradecky/ustavni-soud-nemocnice-nemusi-platit-za-smrt-zeny-po-porodu/r~1e1c2df855fa11e4b6ba002590604f2e/>
[citováno dne 20. 3. 2017] [online]

http://zpravy.idnes.cz/ustavni-soud-dal-rodine-sanci-na-vyssi-odskodne-za-smrt-chlapce-pv6-/domaci.aspx?c=A160113_110042_domaci_fer [citováno dne 20. 3. 2017] [online]